

3 2 3 2

సామెతలు

భూతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

వ్యవస్థాపకులు : విద్యాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి

సంపుటము 13

రాజమహేంద్రవరము 16-9-1990, 1-10-1990

సంచికలు 22, 23

—* ఈ సంచికలో *—

1. భాగ్యనగరం చరిత్రకు కమనీయ ప్రణయహాపకల్పన “భాగమతి” 1-3
— శ్రీ కె. వెంకటకోటయ్య
2. పోతన భక్తిరత్నము - పరిశీలన - శ్రీ కంజర్ల రంగాచార్య 2-3
3. కవిత్వా వాహికలు - ఒకపరిశీలన - డా॥ చేరెడ్డి మస్తాన్ రెడ్డి, M A Ph D,
— శ్రీ హిలేషెద్ది రాధాకృష్ణమూర్తి, M A, M Phil, 4
4. “దువ్వూరి కాళిదాసుల పుష్పబాణ విలాసములు” [ఒక పరిశీలన]
— డా॥ ముప్పాళ్ళ వేంకట శివప్రసాదరావు, M A Ph D, 5-8
- ప్రాచీన సాహిత్యములకు :
5. పింగళి సూరన కళాపూర్ణోదయం - ఒకప్రస్తావన - డాక్టర్ మిరియాల రామకృష్ణ 9-10
6. వేమన కబీరుల భావసామ్యాలు - శ్రీ ఎమ్. వి. రామవేంద్రరావు, M A, M Phil, B Ed, 10-11
7. సరస్వతీ సుపర్యా మహోత్సవములు - శ్రీ నత్యనోద 12
8. సుకవితా పరిమళభరితం “కల్పారకదంబం” (పద్యకవితా సంపుటి పరిచయం)
— శ్రీ కె. మార్కండేయరావు 13-14
9. చెబుదునా ఒక చిన్న ముచ్చట - శ్రీ క్రొవ్విడి రామం 14-15
10. పూజ్యగాంధీజీ స్తవము - డా॥ వి. వరసింగ్ తాన్ (వివయశ్రీ) 15-17
11. వన్నయ భట్టారకుని భారతసూక్తి రత్నములు - విద్యాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి 17-18

తరువాత సంచికలోకి ఏరివముత్యాలు.

1. పోతన భక్తిరత్నము పరిశీలన వ్యాసం “నా దృష్టిలో ఆధునిక కవిత్వా భావములు” “ఎంపిక కవితలు” “వివయశ్రీ” 2. “మధురచంద్రిక” “వేదన” కవితలు. 3. ప్రాచీన సాహిత్యములకు -

★ స మా లో చ న ★

* వారీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : వి. డబ్ల్యు. జి. ఐ. సు. సి తారామ శాస్త్రి
Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

1. భాగ్యనగరం చరిత్రకు కమనీయం ప్రణయరూపకల్పన "భాగవతి"

— శ్రీ కె. వెంకట కోటయ్య

అన్నియుగాల రాజధాని, హైదరాబాదు నగర ప్రపంచనగరములలో ప్రత్యేకస్థానముంది. వాణ్ణి సందర్శించి సంతకములు వేడుకలు వేడు బరువుపెట్టుకొన్నాము. ఈనగరానికన్న చారిత్రక విషయాల నవగాహనం చేసుకొనుట మన కనిష్ఠ కర్తవ్యము. భాగవతి కావ్యము భాగ్యనగరం చరిత్రాన్ని దిద్దికొనిన కృంశాత రచితభావమైన ప్రణయకావ్యము. ఈ కావ్యకర్త అబ్దురాజ్ శ్రీనివాసు యార్లగారు. అభినవకవిత్వా జగత్తులో సుధా ప్రణయగాథకు అక్షరాకృతి శీర్షించిన కావ్యం భాగవతి.

ప్రణయము సృష్టికి మూలము
ప్రణయము నకలతీవులకి
ప్రణయములయన్
ప్రణయ మిం తెలివ రమ
ప్రణయోపనిషత్వదన మెవారిక

మొదట ప్రణయ పక్షిత్వం యక్కడ చిహ్నముంది. ప్రణయంలో ప్రణయం సృష్టింపబడి భగ్నప్రేమికులైన వారందరూ కలరు. భవిష్యత్ కాల తారతమ్యంలో.

మన మత భేదాలతో విడిపోయిపోయిన వారందరూ. కాని భాగవతి కావ్యమందలి ప్రేమతో ద్వియము ప్రణయ జగత్తులో నిరమైతీర్తి సుపాదించారు.

ఈకవి కంఠే ముందుగా శ్రీ పాలా వెంకట శుబ్బయ్యగారు. 'భాగ్యవతి' అను పద్యకావ్యం వ్రాసారు. వాల్ల చిరంజీవి 'భాగ్యవనం' అను నాటకం వ్రాసాడు. భాగవతి కావ్యంలో స్వీకరించబడిన కథ చారిత్రకమైనది గానీ రాజ్యాన్ని పరిపాలించిన వరుస వారందరూ యువలలో నాల్గవవాడు చౌలిక ఇబ్రహీం. వారి కుమారులలో గోల్కొండ రాజ్యం వాణ్ణి అధిక్యపరిచింది. అనేక భావ పండితులను సమోహరించాడు. ఇతని ఏకైక పుత్రుడు వీరవల్లుభ. అంతగాడు. సాధనం సమయమున వాణ్ణి నడితీరానికి పోయినట్లు తెలిసినప్పుడు అగ్రవిత్తపుణ్ణి తిరుగుకొన్నట్లు ఆరివిగి విచ్చించింది. గృహ మెక్కి అవలితరం చేయకొన్నాడు అది చించివేసె. నిరుపేదరాలైన నాట్య కల్యాణ భాగవతిని చూచాడు. ఇరువురూ ప్రేమపేవులైరి. వారి ప్రేమకు ప్రతిబంధం

కలిగించిన వారందరూ! వీరిబుద్ధి వారి ప్రేమకు వక్రభావ్యం చేసి సకాలమునకు విరిచాడు. వాస్తవం తెలిసి కొనమని ముగ్ధిగా చేరినాడు. యువరాజు బంధించుకొన్నాడు. భాగవతి ప్రేమలేఖ పంపింది. వాణ్ణి కనుగొని కరుణ. వ్యస్తికరించింది. వీరవల్లుభ ప్రాణాలకు త్యజించి ఏల్లైత మూసినాదిగా వ్రాసాడు. నవాబ్ అల్లాఖ్ ముక్కాడు. వీరవల్లుభ అవలితరం చేసుకొన్నాడు. చేయవచ్చాడు. నవాబు ప్రేమ నంగీకరించాడు. భాగవతి వీరవల్లుభ వల ప్రణయవిజయానికి సంకేతంగా భాగ్యనగరం వెలసింది. ఇంకా వేడు మన రాజధాని.

చారిత్రాత్మక పద్యకావ్యం భాగవతి. ఇందలి కథావస్తువునకు మెరుగులు దిద్దుటకు అనేక సన్నివేశాలు కల్పించబడినాయి. ఇది కథాకావ్యమైనప్పటికీ రస వాహినిలో శ్రోతలను, పఠితలను ముగ్ధులను గావించింది. సాంస్కృతిక చైతన్యం, మతసామరస్యం, విశ్వప్రేమ తత్త్వం యిందు ప్రతిపాదించబడినాయి. ఇంతలి

కవిత్వమును విశ్వసనీయము, పాఠ్యకారి
కము. మతభేదాలతో, మతభేదాలతో
కొట్టుమిట్టాడుచున్న నేటివ్యవస్థాపకర్య
ప్రణయకావ్యం భాగమతి.

ఈకావ్యమందు ప్రధాన పాత్రలు
మాలిక్ ఇబ్రహీం, మలీకుల్, భాగ
మతి, భాగమతిత్రి, సుచిత్తము, మాలిక్
ఇబ్రహీం అతిదయాళుడు. అంతేకాదు
సంగీతసాహిత్యములను పోషించాడు.

‘మతము లెన్నెనను కవిత్వము

మొకటి య
నంగ ఉడును కీదా, తెనుంగ యనగ
తెలుగు కవులను పోషించి నిలిపి, పేరు
గొనియె, మల్కిభరామణి

తెనుగు శేల.’

ఇక కావ్య నాయక భాగమతి సాం
కర్మికా. నాట్యంలో వాని కెక్కింది.
రసవీరానువుల పులికింప చేసింది.

‘నవ్యుల పూలు జల్లు నయనముల,
జెక్కిలెగ్గి నీటి దా
వత్సలఁడోలు తీయని పవముల
అంచలగాల్ కడల్పలే
నావ్యగజేయు, నుండరి మనోహర పోస
విశేషమాత్రమే
రవ్యుల దవ్యు, కావరుల రంజిం
జేయుచు నాట్యజేకంక.’

ఇక మలీకుల్ స్వచ్ఛంద ప్రేమి
మడు. ప్రేమనీని గుండెలందు వాక్తు
కొనిన ప్రణయమూర్తి.

‘నెన్నెలరానీ! నీదు నులికెచ్చని
కాగిలిదంగ నాన నా
విన్నుల నుండి వచ్చితిని ప్రేమనీ!
గుండియ పూలకుండిలో
నిన్నొక మొక్కజేసి తరుణీ!
అనురాగపుఁ బాలుపోనీ, నే
గన్నుల నద్దుకొందు కలకాలము
జీవన నందనమునక.’

2. పోతన భక్తితత్త్వము - పరిశీలన

— శ్రీ కంజర్ల రంగాచార్య

సహజవందితుడగు పోతన శ్రీనాథాది
కవులవలె రాజాంనాశ్రయంవక తన భాగవత
రచనకు పూర్వం పాడెత్ పుస్తకపాఠావాద
పోతనయూ తనను (తనరూపమగు భాగవత
కవ్యను) రాజాంకంకిత మొనర్చునేమోయను
వాదలో అశ్వపులు కార్పవట్లుగా భావించి
తానామెకు ‘కాటుకకంటివీరు చనుకట్టువయం
బడ ... కర్నాటకరాతకీచతుల తిమ్మవికు
ద్దిగ నమ్మ భారతీ’ యని వాగ్దత్త

ఎంతటి చక్కనిప్రేమ. ప్రేమతో
జీవితాన్ని అంకితంచేసిన ప్రేమికుడు.

భాగమతిత్రి యదార్థవాది. అశయ
నిద్దికోసం జీవితాన్ని అంకితంచేసిన
అదర్శమూర్తి. దేశంకోసం నొసటబడిన
మంజుభారపోసిన దేశభక్తురాలు.

భాగమతి కావ్యమందు శృంగారరసం
పరకస్య ద్రోశ్చింది. ‘శృంగారీ చేక్క
వి; కావ్యజాతం రసమయం జగత్, సుపక
వీరరాగశ్చేత్ నీరసం జాతమేవతత్.’
కవి శృంగారియైనచో కావ్య జగత్తుయం
తయ శృంగార మయమగును. అతడు
విరాగి అయినచో కావ్యజగత్తులో నీరసం
ప్రతిఫలించునని అనంద వర్ధనుని వాక్కు.
ఈకావ్యమందు శృంగారం అద్యంతం
ఔచితీస్థాయిలో పోషింపబడింది. సుచిత్త
నకు భాగమతిత్రి చప్పిన మాటలలో
కరుణ రసము కనిపించును.

‘వర్ణనా నిపుణః కవిః’ అనగా వర్ణన
యందు నిపుణం కలవాడుకవి. చక్కటి
వర్ణనలు చిక్కవిగా క్రమాలంకా
రంలో కవి అమర్చాడు.

‘అలనుండనుగాచు గోపాలులేల,
మాద్దు కృష్ణుని పెదికెడు ముదిరీతి

మొనర్చుచు యేకాక తదను గుణముగా
‘ఇమ్ముమజేవ్వరాదమలకిచ్చి పురంబులువాహ
వమ్ములున్ పొమ్ములు కొన్నిపుచ్చుకొని,
చొక్తి కరీరమువాని, కాలుచేపమ్మెల పోలులం
బడక నమ్మతితో హరికిచ్చెదవని వదించి,
పాడెత్ శ్రీరామచంద్రునే తన భాగవతకృతికి
వతిగా యెంచియు, తానాకావ్య నిర్మాణంలో
నిమిత్తమాత్మక ననియు దాకరధి కటాక్ష
వీక్షణముననే భాగవత రచన చేయుచున్నా

చిలిపి విడ్డని వండించు చెలి యుకోద
కరణి, రూపాండు, నర్తించు,
గానవీంచు.’

ప్రేమికులకు మనోమంత్రంగా ‘కడ
గండ్లోక లెక్కయె ప్రేమజీవికిన్’ అని
చెప్పాడు.

ఈ ప్రణయ కావ్యమందు ప్రేమసం
దేశం ప్రేమికుల మనోధంకంపై కావ్యత
ముద్రజేసింది.

‘ప్రేమ ప్రేమనే కోరును-ప్రేమయిచ్చు
ప్రేమనే - ప్రేమఫలమన ప్రేమయిగును
స్వార్థమెఱుగడు-ప్రేమతో చావులేను!
తన్ను కర్పించుకొనుటలో దనినినెందు!’

ఈరీతిగా సరసమైన ప్రణయకావ్యం
‘భాగమతి’ అని తెలియును.

‘మహామదు మతుబుషా భాగమతులచరిత
కవిమూరుల మదిలోనఁ గడలునెత్తుడు
ప్రణయమూర్తుల కెత్తుడు పాద్యమదియ
మహిని మతసామరస్యంపు మంత్రమ’ యీ!

సరస ప్రణయం పునాదిగా మతసామ
రస్య సాధం నిర్మింపబడిన మందరశరీ
భవనం ‘భాగమతి’ కావ్యం.

నది "పరికించెడు రామకృడుడేనని వ్రాసినది నాడు. అలాంటి కలముతోను, హలములోనూ దీప్తిన నవ్వసాది పోతనామాత్యుని రచనలోని దైవభక్తిని గూర్చి చర్చించుటయే ఈ వ్యాసం ముఖ్యఉద్దేశ్యము. మానవ శరీరంలోని కరదర జాడ్యవయవములు నర్వం మాధవాంకితము కావలెనని' కమలాజినర్పించుకరములు కర ములు శ్రీనాథువర్ణించు జిహ్వా జిహ్వా సుర రక్షకుని చూచు చూడ్కులు చూడ్కులు శేష కానికి మొక్కు శరము శరము విష్ణు నాక ర్పించు వీనులు వీనులు మధువైరి దగిలిన మనము మనము భగవంతు పంగొను వద ములు వదములు పురుషోత్తముని మీది బుద్ధి బుద్ధి దేవదేవుని చితింబుదినముదినము చక్ర హస్తవి వ్రకటింబు చదువు చదువు కుంభిసి భవు తెప్పెడు గురువు గురువు కండ్రి హరి జేతుమనిదియా కండ్రి కండ్రి' యని తెల్పి ఇట్లు గావించినగాని జన్మసార్థకత నొంద దనియు నన్నాడు.

వద్యగంధాలు మరిగిన తుమ్మెదలు ఇతర వున్నముల వద్దకు చేరలేనట్లే కామును శ్రీకృష్ణచరణకమల పేనానిరతిలో మామగల యొక్కమాటలను రెక్కింపవని ఒక గోప యువతిద్వారా చెప్పించిన 'సిరికినుదారదిహ్న ములు పేయు భవద్భరణారవిందముల్ నరసి జనేత్ర మాతవము సంపద జేరితి మెట్టజేల తున్ మరలగలేము, మామగల మాటల నొల్లము వద్యగంధముల్ మరిగిన తెలులవ్య తునుమంబుల చెంతకు జేరనేర్చునే' యను పద్యంద్వారా అకాంత హృదయ వేదనను ఎరింగించిన విషయమెంత హృద్యమో ఇది పోతన కంటె ఇతరులకు సాధ్యమయేనా యని తప్పక ననువించునుగదా! ఈ విషయమునే మరియొక పద్యమగు 'మందార మకరంద మాదుర్యమునదేలు మధువంబు బోవునే మద నములకు' అది పద్యంలో హరి చరణార విందన కమగు మనము ఇతరంబుల నెలా చేరగలదని వ్రక్షించినాడు.

శ్రీమన్నారాయణుని యవంతత్వాన్ని తెలుపుతూ వామనావతారభుట్టంలో వామన శరీరవృద్ధి నమయంబున మొదట రవివింబము త్రతముగా, కొంతకడవకు శిరోరత్నముగా, కర్ణాలంకారముగా, కంఠాభరణ కంఠజము గను, మువ్వగా క్రమక్రమముగా మారుతూ, చివరకు పాదనీకమయినదని నహృదయాహ్లాద ముగా వర్ణించినాడు (రవివింబం).

అంతేకాక శ్రీకృష్ణుని బాల్యదశలో అతని మిత్రబృందము కృష్ణుడుమమ్మ తిన్నాడని యోడ అతని నోరు తెరువుమని యడిగి ఆ ముఖాంతర్యాగంబున 'అలకాంగి గనుంగొనె, బానినిముఖమందు జరిది, పర్వత, పన భూగోళ, శిధి, కరణి, శశి, దిక్పాలాదికరండ మైన బ్రహ్మాండంబున్' మాత్రమే కమం గొని మమ్మగానక నర్వజగత్తంతయును కాని ఇట్లు తలపించినది. ఈ బానిని ముఖకమలంబున నా మడుగు, గోవులు, యోడయగు నేను గోవజవబృందము కనుం గొని అపరిచికలయో! విజమా! యనియాళ్వ ర్యపోయిన విధానాన్ని తెల్పిన" నామగడు నేను గోవులు అదిగా గల పద్యమున్నూ, 'కలయో! వైష్ణవమాయయో, అదిగాగల పద్యంలోనూ వ్రమ్మలవరచినవైన ఎంత రమ్యమో :

ఇంతటిలోనాగగ గోవర్ధన పర్వతమునెత్తిన మట్టంబునను అపర్వతం శ్రీకృష్ణుని యంగు శివై,విలుస్తుందో లేదో? యని శంకింప వలదని నమస్త ధరాతలంబును పై నిడ్డ నాకరము చలించదని "బాటండీతడు" యను పద్య మున తెల్పియాళ్వర్య వరచినాడు కదా ఆ వహజనండి కుడు.

జ్ఞానబాహుళ్యము గల మానవులేకాక, స్వల్ప జ్ఞానుంగు వరువులును శ్రీకృష్ణుని మురళీగావం వింటూ మమతన్ మోములు మీదికెత్తుకాని రోమంథంబు సాలించి హృత్త

మలాగంబున దృష్టి నిల్పి మురళీగానామ్మత శ్రేణి కర్ణములంజొక్కుచు మేతమాది గళికా వండాళ్వలై చిత్రితోవమలై న నన్నాడు.

మరియును గజేంద్రమోక్ష భుట్టంలో గజేంద్రుని ద్వారా 'ఎవ్వనిచేజనించు' అదిగా గల ఉత్పలమాలలో సర్వాంతర్యామి యగు యాజగదీశ్వరుని శరణంబునేదేదనని చెప్పించి నాడు.

వ్రహ్మాదుని హిరణ్యకళ్యపుడు నీవునమ్మే శ్రీమన్నారాయణుడేదీరా యనియడుగ 'కల డంటోవిది కలండు భూమి' యను పద్యం ద్వారా ఆ జగదీశ్వరుడుండు వ్రదేశములు కొన్ని తెల్పి, చివరకు నమస్త జగత్తులో పస్తుదయమును తెల్పిన గ్రంధవిస్తరమగు నేమోయని 'ఇందుగలడందులేడ'ను పద్యం బున వ్రమ్మలవరచినతీరు అనన్య సామాన్య ముగదా! శ్రీమహావిష్ణువు భక్తి పరాధీనకను తెల్పుతూ 'గజేంద్రమోక్ష భుట్టంలో సిరికిం జెన్నడు" అను పద్యముద్వారా విశదపరిచాడు.

అంతేకాక 'అన్యదాశరణంనా నిత్యమేవ శరణంమమ' యను మూక్తిని సృష్టవరచిన విధంగానే గజేంద్రుడివ్రయత్నము జేవినంత నేవును రక్షించ నొల్లక 'రావాక్కింతయు లేదు ధైర్యము వికోలంబయ్యె ప్రాణంబ లున్" అను నీవు తప్ప ఇతరము నాకురక్షణ లేదన్ననే కాపాడు నని వివరించాడు.

ఈ వ్రకారంబుగా పోతన నిర్మిత లాగవ తంలోని భక్తిసారవారంబునుండి తీసిన ఇసుకరేణువులు మాత్రమే ఈ పద్యములు. అతనిభక్తి సాగరాన్ని మదించ మన మెంత వారము.

— శ్రీ విశ్వేంద్రి రాధాకృష్ణమూర్తి M: A., M. Phil.

**పద్యావిశేష తప్పిచిగిరియైన తందమ్మ 'సర్ప
పరివ్వంగం' లాంటిదని, భావ్య నకటనకు**

ఈచింతగానే వ్యూహితుడై న పాతకులు
గేహులంటే కట్టుబాటులేని అల్పములు పద

"విశ్వశత్రుః కావ్యం"

4. “శుష్కబాణి కాలిదాసుల పుష్పబాణి విలాసములు” (ఒక పరిశీలన)

— డా॥ ముప్పాళ్ళ వేంకట శిష్యప్రసాదరావు M. A., Ph. D.

కాలిదాసుని కావ్యములను నిబద్ధములు, అనిబద్ధములు అని రెండునిధములుగా విభజించెను. మహాకావ్య, ఖండకావ్య ములు నిబద్ధములు. ముక్తక, యుగ్మక, సుందానిక తాదులు అనిబద్ధములు.

క్రియాసూక్తి కారకు వేరొకవద్య మునై అధారపడకుండ, రసభావమున్న ర్తిని కలిగించగల ఏక పద్యమును ముక్త కము అందురు. దీనినే ధ్వన్యాలోకలోచ నములో అభినవగు ప్రపాదులు ‘ముక్తక ముక్త్యన సాలింశితమ్, తస్యసంజ్ఞాయాం కన్- త్తూర్వాపర నిరపేక్షావాపి యేన రసచర్యణ క్రియతే తదేవ ముక్తకమ్’ అని వివరించిరి.

‘కాళిః శ్లోక సమాహుత్యుత్పత్తి అశ్లే శ్వానశేషకళా’ అని సాహిత్య దర్పణ కారునిచే శ్లోకమునము చెప్పుబడెనది. అశ్లేశ్వానశేషకళాని శ్లోక సమాహుత అశ్లేశమని అర్థము. అనగా ముక్తకములు యొక్క సమాహుతే శ్లోకమని తేలు చున్నది. దీనినే వివరించుచు శుష్కబాణి విలాస సంపాదకులైన శ్రీ సత్కారి ముఖోపాధ్యాయుడు ‘అర్థకః అసంపా తార్థానామ్ ఏకతా, అనేకతానాం తా తాక్యానాం కావ్యత్వనాం నిబంధః శ్లోకా’ అనియెట్టి వివరించియుండెను. 1) ఒకేకవియొక్క అశ్లేశ్యనిరపేక్షము లైన శ్లోకములయొక్క నిబంధముగాని, లేదా 2) అనేకకవులయొక్క అశ్లేశ్యనిరపేక్షములైన శ్లోకములయొక్క నిబం ధముగాని శ్లోకవినిబద్ధము తేలుచున్నది.

ఇందు మొదటి విభాగముక్రింద అను రుక శతకము, శుష్కబాణి విలాసము

మున్నగు రచనలను, రెండవ విభాగము క్రింద ‘నాధాసప్తపతి’ మున్నగు రచన లను పరిగణింపవచ్చును.

‘నాధాసప్తపతి’ ముని వానిలో శృం గార రఘురాధాన్యము కొట్టవచ్చినట్లు గానుపించుచున్నది. ఒకసోక సుము ములో శృంగారరసప్రకటన సామర్థ్యము గల శుకవల ముక్తకములు కవిత్వమునకు నికషోపలములుగా పరిగణించుటచే కావ్యాల ధ్వన్యాలోకము, కావ్యప్రకా శము ము॥కాస్త్రగ్రంథములలో ముక్తక ముల ఉత్థరణము ఎక్కువగా గాను పించును.

క్రమత ‘శుష్కబాణివిలాసము’ శృం గార రసాత్మకమైన గ్రంథమున్నది దీని నామమే చెప్పుక చెప్పుచున్నది. ఇది సంస్కృతములో కాలిదాసు విరచిత ముగా ప్రసిద్ధిపొందియున్నను, ఇతివృత్త తత్వములు మోత్రము కాలిదాసును అభి ప్రాధి ఇయ్య నానుపించక పోవుటచే అంగీకరింతురులేదు.

శ్రీ మల్లాది మూర్త్యవారాయణకావ్య గాయ లేమసంస్కృత వాఙ్మయచరి త్రలో ‘ముకుసంవరము, క్రుతబోధ శృంగార తిలకము, శృంగారసాప్తకము, సేతుబంధము, శ్లోతిర్విదాభరణము, కర్పూరమంజరి, క్యామలాదండకము, శుష్కబాణివిలాసము, కాలిదాసు ప్రహస నము, పృశ్నోత్తరమాల, కంచేశ్వర చాత్యము, రాక్షసకావ్యము, నవరత్న మాల మొదలగు ననేకకృతులు కాలి దాసు చేర గనవచ్చునుగాని, యాదోక టియు నిజముగా రఘువంశాది కర్తవి

కాదు.’¹ అని చెప్పి శుష్కబాణివిలాస కర్త కాలిదాసు కాదని తీర్మానించి కాదు. వారే మరొకతాళి.

‘కాలిదాసున కంటగట్టిన శుష్కబాణి విలాసమును శృంగారకావ్య మొకటి యున్నది. లోకములో బాగా పితబడి యున్న ‘కాంతే శుష్కబాణిం గ దేవయ నయో’ రిత్యాదిశ్లోకములతోడే ... ఇది కాలిదాసు నిర్మితము గానన్ననుమృదు మధురశైలి నతరు సరసకావ్యమున వచ్చును.’² అని శుష్కబాణి విలాస ప్రశస్తిమును గూడ చెప్పియున్నారు.

కాని మనము కాలిదాసు కృతిత్వ ను భావనను అన్నివిధముల తీరస్కరించుట యనునది ఆలోచింపవలసిన విషయము. ఇది ఆ మహాకవి యొక్క క్రథను వయ స్సులో రచించిన కృతియైయుండవచ్చు నేమో పరిశీలించవలసియున్నది. అపనిని కావ్య తత్వవిదులు చేయుదురుగాక! ప్రస్తుతమునకు చే ఖమ్మో సరిష్కృత ‘నీరీప్ అపీను, వారణాశి వారమోత్రము తాము వెలువరించిన శుష్కబాణివిలా సము’ను ‘మహాకవి శ్రీ కాలిదాసు విరచి తం శుష్కబాణివిలాసమ్.’³ అనియే పేర్కొనియున్నారు.

* అభిప్రాయవికలు *

- 1) కాలిదాసు, ‘శుష్కబాణి విలాసము’ (వారణాశి : ఖమ్మో సరిష్కృత నీరీప్ అపీను, 1909). సంపాదకీయము, పుట 8
- 2) Ibid. పుట 8.
- 3) Ibid. పుట 8.
- 4) మల్లాది మూర్త్యవారాయణకావ్య సంస్కృత వాఙ్మయచరిత్ర, ద్వితీయ సంపుటము (హైదరాబాదు: ఆంధ్ర సాహస్యత పరిషత్తు, 1922), పుట 274.
- 5) Ibid. పుట 837.
- 6) శుష్కబాణివిలాసము, పై. త. పుట. 1.

మొత్తము మీద ఇరువది అరుల్లోకములు గలిగియున్న ఈ కావ్యము ప్రసాదగుణభూయిష్టమై వసంతలిలక, కార్దూలవిలేడితాది ఛందస్సులలో నిబద్ధింపబడినది. ఈ కావ్యములో శబ్దాంతకారాపేక్షలేత స్వభావోక్తి, వ్యాజస్తుతి, మాన్యగుణాన్ని అర్థాలంకారములతో మాత్రమే ప్రాధాన్యము గలదు.

మృదుమధురశైలిలో నొప్పు ఈ సరస కావ్యము దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారి దృష్టి నాకర్షించినది. వీరు కూడ అదే మృదుమధుర శైలిలో మూలమునకు వీసమెక్కుకూడ తీసి పోవండునట్లు యథాతథముగ 'పుష్పకాగవిలాసము' అను పేరుతోనే అనువదించినాడు. సంస్కృతమున ఇరువది యారుల్లోకములతోనున్న ఈ కావ్యము తెలుగున ఇరువది నాలుగు పద్యములతో అవతరించినది. సంస్కృత కావ్యమందలి రెండుల్లోకములను అసలు అనువదించిన లేదు. అన్ని ల్లోకములను అనువదించిన కవి ఈ రెండుల్లోకములను బుద్ధిపుర్వకముగా విడిచెననుటకు అధారములు కానరావచ్చును.

మనము ఒక్కసారి దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారు తమ ప్రథమ కవిత్వమునకు ప్రాసకొనిన విన్నపమును పరిశీలించినచో ఆ రెండు ల్లోకముల అనువాద విషయము కొంత బయ్యెడ గలదు.

1915లో దువ్వూరి వారియందు కవిత్వ ముంతరించినది. 1916 నుండి 1917 వరకు వారి కవితాభ్యాసకాలము. ఆ కాలములోనే రసికజనానందము, స్వప్నాశ్లేషము, అపాల్యానురాగము, కృష్ణనిరాయణారము అను ప్రబంధములను రచించిరి. ఋతుసంహారము, పుష్పకాగవిలాసములను ఆంధ్రీకరించిరి. కాని ఈ కావ్యములు ప్రాతఃపఠనదీ వదురుటకు ప్రాయశఃపదు కావీపుస్తకములకలె నున్నవనియు,

ప్రకటనార్హములు కావనియు తలచి మూటగట్టి మూలబెట్టిరి. 1927 నవంబరు నెలలో వీరిన పెనుకుపాను గారికి కిటికీ తలుపులువగిలి పుస్తకముల వీరువాలోనికి వీరుప్రవేశించి పుస్తకములు నానిపోయినవి. ప్రాతఃప్రతుల తస్యమామూడ నాని పోయినది. వస్తువునశించిన వెనుకదానిపై ప్రీతిపాచ్చుట సహజముగదా! సిమ్మట భగ్నావశిష్టమాలైన ఈ కావ్యములను, ఖండకావ్యములను గుర్తింపగలిగినంత మేరకు ఎత్తివ్రాసి 'ప్రథమకవిత్వము'ను పేర ఖండకావ్య సంపుటమున చేర్చిరి.⁷

దీనినిబట్టి దువ్వూరి వారు పుష్పకాగవిలాసమందలి అన్నిల్లోకములను అనువదించియుండిరనియు, పెనుకుపాను తాకిడికి గురియైన సందర్భమున ఆ రెండుల్లోకముల అనువాద పద్యములు నశించిపోయి యుండుననియు తలచుట అసంగతము కాదేనా!

దువ్వూరివారికి తమ ప్రథమకవిత్వ రచనాకాలముననే కవిత్వవిషయములో కొన్ని నిర్దిష్టమైన అభిప్రాయములుగలవు.

'రసికలు మెచ్చుకోవలె, విరాజిత
మండలగండ సారి సాం
పాసగవలెన్; మరందరస మూటలు

గట్టవలెన్, మిటారి మే
ల్పసిమి వలంద గుబ్బులను బయ్యెడ జారిన
బొల్పు క్రొంబసల్
పాసగవలెం గడింది యటు పాలెసగన్
రచియింతునే కృతీన్'⁸

ఈపెండ్లముల కనుగుణముగనే తమ ప్రథమ రచనలో నొకటియగు

'పుష్పకాగవిలాసమును అనువదించి నారు. వారి అనువాదములో కనుపించని రెండుల్లోకములను పరామర్శించుట అవశ్యకము.

'సత్యం తద్యదవో చ ధాతును

మహాన్ రాగ స్వపీయాదితి
త్వం ప్రాప్తోఽసి విభాతవీక సదనం

ద్రష్టుకామాయతః
రాగం కించ భిభర్షి నాథ! హృదయే
కాశ్మీర వత్రోదితమ్
నేత్రేజాగరణం లలాటఫలకే
లాక్షరసాపాదితమ్'⁹

తేయి వేరొకతెనడ గడపి ఉడయము ననే సంభోగ చిహ్నములతో వచ్చిన కాంతుని జూచి ఒకానొక నాయిక నుతి వ్యాజముతో మర్యాదాటనముచేయుచు పలికిన పలుకులు వర్ణింపబడినవి. నాయక దనురాగము మాటలలో మాత్రమే. వేరొకతె యందనురాగము గలవాడవని సంభోగ చిహ్నములే స్పష్టముచేయుచున్నవని మర్యాదము. ఇందునాయిక ఖండిత.

'ఎరస్మీన్ సహసా వసంతసమయే

ప్రాణేక! దేవాంతరం

గంతుం త్వం యత సే తథాపి

న భయం తాపాత్ప్రకద్యోధునా
యస్మాత్కైరవ సార సారభిముఖ

సాకం సరోవాయనా

చాంద్రీ దిక్షు విజృంభతే రజనిషు

స్వచ్ఛమయూఖచ్ఛటా'¹⁰

ఒకానొక నాయిక వసంత సమయములో విదేశములకు వెళ్ళుటకు ప్రయత్నించు

7) దువ్వూరి రామిరెడ్డి, 'కవికోకిల గ్రంథావళి-2 (చెన్నపురి: వావిళ్ళ రామస్వామి కాశ్చర్యము అండ్ సన్స్, 1985), పుటలు 289, 240.

8) Ibid, పుట 242.

9) పుష్పకాగ విలాసమ్, పై. ఉ., పుట 21.

10) Ibid పుట 23.

చున్న కాంతునితో తత్త్వవాసము హృద
యములో ఇచ్చును లేకపోయినను అంగీక
రించినట్లుగా పైకిపల్కిన పల్కులుపైవి.
మలయానిల చంద్ర తాపాదులచేత వివర్ధ
మానమైన తాపము ప్రాణహరణకారి
యగుటచేత అకుదిసా; యని నేను భయ
పడుట లేదు అని గూడాభిప్రాయము.
ఇందునాయిత ప్రోషితభర్తృక.

ఈ పై నుదహరించిన రెండుశ్లోక
ములు దప్పమిగిలిన శ్లోకముల నన్నింటిని
దువ్వారి యధాతథముగ నే అనువదించిరి.
పుచ్చకాణవిలాసకర్త శృంగారరసైక
నిధానమైన కావ్యమును వ్రాయుదలచి
మొదటిశ్లోకమును మంగళాచరణ యాప
ముగా వ్రాసెను.

‘క్రిశ్ణద్వోపపదా స్వయంగ్రహ
పరివృంశేష తుంగస్తన
వ్యామర్దాద్గతోఽపి చందన
రజస్కంఠే తహన్ సారథమ్
కశ్చిత్ జాగర జాత రాగనయన
ద్వంద్వః ప్రభాతే క్రియం
విభ్రాత్కామపి వేణువాతరసికో
వారాగ్రణిః పాకువః’ II

ఇది శ్రీ తో ప్రారంభింపబడినది. మరి
దువ్వారివారు ‘శ్రీ’ తో ప్రారంభించుట
అనుసంప్రదాయమును పాటించలేదు. శ్లోక
మును యధాతథముగా ననువదించిరి.

‘అనువుగ గోపకాంతలు స్వయమ్మగ
గొగిల గచ్చిగుచ్చ పో
టున కోక యింత చందనము తుల్లియు
సారథ మొక్క కాంతయు
పునికి నను వీక్షిగనుల కాటల మార
ప్రభాత తేజో
భను వహించి మించు విటవర్యుడు
మిమ్ము నికమ్మ ప్రోవుతన్’ I3

ఇకను లోకములో అత్యధిక వ్యాప్తిని
పొంది ప్రచారములోనున్న శ్లోక మొకటి

గలదు. ఇది ఇంచుమించు సంస్కృత
భాషాపరిచయమున్న అందరికి పరిచయ
ములో నున్నదే.

‘కాంతే దృష్టి పథం గతే వయనయో
రాసీ ద్వికాసో మహాన్
ప్రాప్తే నిర్జన మాయం పులికా జాతా
తనుః సుభ్రువః
వక్షోజ గ్రహణోక్తుకే సమభవ
త్సర్వాజ్ఞ కమ్పాదయః
కంతాలిజ్జన తత్పరే విగలితా నీచీ
దృఢాపి స్వయమ్’ I3

పరస్పరాలోకములచే ప్రాపించిన
అనురాగము గలట్టివారును, సుయోగా
భావము వలన ఉత్కింఠ గలట్టివారును,
దైవవక్తమున ఏకాంతమున ఒకచోట
గలసినట్టివారును అగు కామాక్షల చేష్ట
లను కవి సహజముగా వర్ణించినారు.
దీనిని దువ్వారివారు.

‘కన్నులు గొప్పవాయె బ్రతుకాంతుడు
దృష్టి పథమ్మ నొంద, నా
కన్నియ మేననొత్తె బులకల్ విజనాయ
మందు గాలిడం
బ్రన్నని చన్న గుత్తులను బట్టు నెడం
దనుకల్లి కంపిలెన్
గ్రన్నన నూడె దానయ్యు కంతము
గొగిలు తేజ నీవియన్’ I4

అని రమణీయముగా అనువదించి
నారు.

‘దృష్టం బిచ్ఛధి యాధరాగ్ర మరుణం
పర్యావలో ధావనా
ధమ్మిల్ల నీలకం క్రమామ్నా కలరం
భిన్నాతనుః కచ్చైః
ఆ కర్ణక్వర కారికబ్జుణ ఝుణత్కారం
కరాధూన్యతీ
కిం భ్రామ్యస్యట వీణకాయ తమయాన్యే
షా నినాందాగ్రహీత్’ I5

ఇందు వనమానందు తూలు కోసికోమ
టకై వచ్చి జాయనితో రమించిన సుఖి
తన తప్పును బహిర్గతము కాసియటండు
టకు తన సుఖితో హేత్వంతరమును
జెప్పుచున్నది. ఇది దువ్వారివారి చేతిలో.
‘కీరము వింబకుంచు గొంతెన్ బెడవిం;
బయగత్త వీడె నీ
చారపు గొప్ప, మోము క్రమవారి
కణంబుల దోగె; గంటకాం
మారము మేనగాటు తిడె; గోమలి.
కంకణ మార్చుటంతగన్
చారెడ వేల చిత్కకయి భ్రాంతి,
ననందయ బూలుగో నెడిన్’ I6

గా అవతరించినది. శ్లోకములో చెనుట
చేరి తిలకము నప్తమైనట్లు చెప్పబడినది.
కాని ఈ పద్యమున రెడ్డిగారు తిలకము
మాట ఎత్తకయే మోము క్రమవారి కణ
ములతో దోగాడినట్లు జెప్పినారు.
‘సాస్రే మావయలోచనే విగలతి వ్యస్తం
కలాకాంజనం
తీత్రం నిశ్చసితం నితర్తయ నవాస్తాభ్య ని
కంత్రము
తస్మేయాలత కోమలాంగీ! తనుతాం
హంతాంగ రాగోక్తుతే
నాతీతో దయితోపయాన సమయో
మాస్యావ్యధా మాస్యధా’ I7

- 11) Ibid, పుట 1
- 12) కవికోకిల గ్రంథావళి 2, పై. ఉ.,
పుట 262.
- 13) పుచ్చకాణ విలాసమ్, పై. ఉ.,
పుట 8.
- 14) కవికోకిల గ్రంథావళి-2, పై. ఉ.,
పుట 262.
- 15) పుచ్చకాణవిలాసమ్ పై. ఉ., పుట
5, 6.
- 16) కవికోకిల గ్రంథావళి- 2, పై. ఉ.,
పుట 263.
- 17) పుచ్చకాణ విలాసమ్, పై ఉ,
పుట 13.

కార్యమున భర్త వచ్చుటలో
కాలాంతరమున జరిగిన దుర్వార
సంఘటన కార్యములను మందనవతియే
మన నాయకుని లాభించుచు ఒకానొక
చేతులయ్యెనని పట్టిన వస్తువులను పైకి.
ఇచ్చుట నాయకుని ప్రాప్త. తెలుగు కారున
సజ్జనము విమర్శ విరహాత్మకంబు
యైనది; దీనిని రక్షిగాడు.

కన్నుల నీరు పెట్టవలె; కళ్లుల రేఖ
కరంగి పోయెదను
గ్రొన్నన కంఠమాల రుచి గుండగ
నూర్చుక వేల కోమలి
మిన్నక పార్లనే పడుకమీద సుగంధపు
బూర చిట్లు నీ
వన్నుట కేయలి గ్రమింపబడు గాంతుడు
వచ్చు వేళయ్యా' 18

అని అనుచుందివారు. ఇందు సు
శ్చుర భక్తికములనున్న కలాక మనునది
వివరించినది.

'అప్రకృత్యనన మిందు కాంతి రధరం
విక్రమభాచుమ్మతి
స్పృహం హంభతి చారు పద్మ ముఖిక
చ్చాయా విశేష: సునా
ంక్ష్య: కోకనదస్య భేరి కరానామమ్మతి
లిం చాకరా

దేవస్య: సద్భవ: కలాంతి పదయో:
సేవాం ప్రకాశద్యుతి:' 19

ఇది ఒకానొక సర్వాంగ సుందరియైన
శ్రీమతి కాచి కోరిక గలిగిన వాడైన ఒకా
నొక కామగుడుతన మిత్రునితో ఆమెను
వల్లంబి చెప్ప సందర్భములోనిది. ఇందు
నాయకవరకీయ మరియొక ముగ్ధయై
యొంద నోపును. ఇది దువ్వార వారి
చేతిలో తెలుగుదనమును సంతరించు
కొనవది.

'మొద్దిను వింప మొద్దుమును, మూర్ఖును
నాస్యము కీలకంబుదేన

తద్దయో విద్యుత్కాంతియై చాక వరించు
మరోజ భారమున
మాదులు గుల్మం చెంగులవల వూసిరి
యాడు X రావలంబియై
వట్టాన సేవచేయునది బ్రహ్మచర్యము
తద పద్మకోభవన్' 20

ఇంకను ఒకానొక కామగుడు ఒకా
నొక కామిని యొక్క చేష్టలను చూచి
తన మిత్రునితో చెప్ప సందర్భమున
ప్రాధాన్యమును వల్లించిన విధము, ఒకా
నొక కామగుడు అతని మంచములో
పూలుగోయుచు కామినిని చూచి ఇది
పైరవిహారస్థానమని పెర్మ గర్భముగా
వల్లించిన విధము, రతి మందిరము నుండి
నిష్క్రమించుచున్న విలాసవతిని చూపించి
ఒకానొక కామగుడు వల్లించిన విధము,
నాయకుని తీసికొని వచ్చుటకై వెళ్ళిన
దూతి అతనితో విహరించి తిరిగి రాగా
దూతికురాలైన నాయకదూతితో వ్యంగ్య
గర్భితముగా పలికిన విధము, వసుంధర సుమ
యములో శ్రీవీరహంకారమును సహించు
లేక మరణోద్యుక్తురాలైన ప్రీతితమ
నాయక మహాది అమెనాభి తొరచించుచు
వల్లించిన విధము మాన్యు అనేక విషయ
సంబంధములైన వర్ణనలు పుష్పకాగ
విలాసములో గలవు.

ఈ పుష్పకాగ విలాసమునాటికి
దువ్వార వారి క్రథను రచనలో ఒక
పైనను ఏ మాత్రము నిరసస్పృహనిపిం
చదు. చదువుచున్నంత సేపు ఇది ఒక
స్వతంత్రకావ్య మనిపించును.

18) కవికోకిల గ్రంథావళి-2, పై. ఉ,
పుట 264.

19) పుష్పకాగ విలాసము, పై. ఉ,
పుట 15.

20) కవి కోకిల గ్రంథావళి- 2, పై. ఉ,
పుట 265.

...—...

కృష్ణాక్షర

— శ్రీ వి. మోహన్

అ కొల్లూరి

కాంతి వశనాతి దగ్ధమైనాయి :
వమైకాంబలాలు వల్పబద్ధాయి :
విశ్వమానవక దొంగిలించి నిడింది :
అహంసా కరీరం వ్రయ్యలై ముక్కలైంది :
యిమల కాంతి మంత్రం వశించింది :
వీణుల్ని 'కర్పూ' మ్రొంగింది :
'కవి కవి' వశ్యం

అమానుకపు యందల్లకోపాలు బాడిదైవి :
జవాళి విరిగిన అంగాంగార్ల
పాదువుల రార్మిక వస్తికత విక్రమ విక్రమ
మందోంది :

పుస్తకాల పుటల్లో జ్ఞానజీవక నిండిఅయింది :
కదిలిన పెదవుల చిరంజీవులకోసం
పాల బియ్యం వరికృత్తలా నలవరిస్తోంది
మూల బియ్యం మునులకోసం

కన్ను మూచినవాని అమృతం నింగి
అయ్యాయి :
అన్ని కోల్పోయిన వికంతువు పొయ్యిలో
అగ్ని మావకదళాలు అర్పించి అగ్ని శిష్యాలు
తగ గత మందుతున్నాయి :

~~~~~

ఉత్తమ సాహిత్యంకోసం

ప మా లో చ న

చదవండి!

చదివించండి!!

~~~~~

ప్రాచీన సాహిత్యామృతం :

6. పింగళి సూరన కళాపూర్ణోదయం - ఒక ప్రస్తావన

— డాక్టర్ మిరియాల రామకృష్ణ

పింగళి సూరన కవిత్వం కళాపూర్ణోదయంలో కేవలం ఆలోచనామృతంగా సాగిపోయింది. ఆయన కలానికి అక్షర రమ్యత కన్నా సుడికారపు సోంపు ఇవ్వం. పసుగల తెలుగు వలువలతో సుంద ర్నోచితాలైన సమాసాలతో ఇతని రచన ఒక గనిలాంటిది.

సూరనది ప్రబంధమే అయినా, నాట కీయ కైలిని అకడారాధించాడు. ఈ విష యంలో ఆయన తిక్కనగారి శిష్యుడు.

కళాపూర్ణోదయంలోని కథ ఒక స్వతంత్ర కల్పన. సూరన ప్రతిభనూ, వ్యక్తిత్వమి, అభ్యాసాన్ని నిరూపించే అద్భుత కావ్యం కళాపూర్ణోదయం.

పూర్వకవులైన తిక్కన, పెద్దన మొదలైన వారిలో లేని ఒక అపూర్వగుణం పింగళి సూరనలో ఉంది. అదే అపూర్వ కథా నిర్మాణ కాళం. కల్పనాకథలు కృత్రిమరత్నాలని రామరాజధూషణుడు ఎగతాళి చేశాడు; కానీ ఆ ఎగతాళిని తిప్పికొట్టాడా సూరన్న? అనిపిస్తుంది. కల్పనాకథలకు కూడా రత్నాలుగా చేయవచ్చునని నిరూపించాడనవచ్చు. ఆ అపూర్వరత్నమే కళాపూర్ణోదయం!

వెన్నెలకు చలువ ఉంది; సువాసన లేదు! కమ్మరానికి చలువ సువాసన ఉన్నాయి; కానీ కోమలత్వం లేదు. మలయ పరవానికి చలువ సువాసన కోమలత్వమూ కూడా ఉన్నాయి; కానీ మౌఢ్యం లేదు; మంచి కవిత్వానికి చలువ సువాసన కోమలత్వం, మౌఢ్య

ర్యం అనే నాలుగు గుణాలుంటాయి అంటూ పింగళి సూరన తన అభిప్రాయాన్ని చమత్కారంగా చెప్పి, అటు వంటి మంచి కవిత్వాన్నే కళాపూర్ణోదయంలో అందించాడు.

మత్తాలను గుచ్చినట్లు కవి శబ్దాలను మార్చాలనీ, వాచ్యం, లక్ష్యం, వ్యంగ్యం అనే అర్థాల భేదాలను కవి గమనించాలనీ, ఆయా రసభావాలకు తగిన రీతులను కవి ఎన్నుకోవాలనీ శబ్దాలంకారాలనూ అర్థాలంకారాలనూ కవి అడరించాలనీ పింగళిసూరన వివరించాడు. దీన్నిబట్టి సూరన అలంకార కాస్త్రాలను ఘట్టంగా చదువుకుని, సాహిత్య శిల్పంలో అరితేరిన వాడని అర్థమవుతుంది.

క్రత్యుకావ్య మర్యాదలేకాక దృశ్య కావ్య మర్యాదలనుకూడా సూరన బాగా గమనించాడు. అందువల్ల ఇతని కావ్యాలు రూపకాలవలెనే గలగలా నడుస్తాయి.

యోగకాస్త్రంలోనూ ఇతనికి ప్రవేశం ఉంది కనుకనే కళాపూర్ణోదయంలో మధురలాలనచేత యోగవిద్యా రహస్యాలను చెప్పించాడు. వివిధవిద్యల పరిచయమే గాక గొప్పలోకజ్ఞత కూడా సూరన కవిత్వంలో కనిపిస్తుంది.

ద్వ్యర్థికావ్యమైన రాఘవ పాండవీయము, ప్రఖ్యాత కథానస్తువుతో కూడిన ప్రభావతీ క్రద్యుమ్నము సూరనకు ప్రాచీన కవితా సంప్రదాయంలో స్థానం కల్పించగా 'కళాపూర్ణోదయం' అతణ్ని నవ్యకవిగా ప్రతిష్ఠించింది. ఆ

నవ్యత వల్లనే సూరన విశిష్టత భాసిం చింది.

సూరన కీర్తి కాంక్షలం అతని కళా పూర్ణోదయమే! అది సూరనకళలకు పూర్ణోదయమే! స్వతంత్ర కల్పనలకు బట్టి, ఉత్తమరచనా విధానాన్ని బట్టి, కళా పూర్ణోదయాన్ని ప్రపంచ సాహిత్య రత్నాలలోనే ఒకటిగా చేర్చవచ్చు.

కళాపూర్ణోదయంలో ప్రబంధాల లక్షణాలన్నీ ఉన్నాయి. శృంగారం మృదయస్థానంలో ఉంది. మరి ఇతర ప్రబంధాల కన్నా దీనిలోని విశేషమేమిటంటే 'అపూర్వకథా సంవిఖానమే'!

ఆ కథ ఎంతో పెద్దదైనా చక్కగా అల్లుకు పోయిన తీగపందిరిలా ఉంటుంది. తోలోపలి పొరలెక్కువ ఈ కథలో.

ద్వారకలో కలభాషిణి యను వార కనిత వర్ణనతో మొదలయింది. కళా పూర్ణోదయం. ఊయాలూగుతున్న కల భాషిణిని చూచి, వారడ, మణికంధరులు ఆమె సౌందర్యాన్ని తనోళ్ళ ప్రళంపిస్తారు. ఆ మాటలను విమోసనలోపోతున్న రంభా నలమూబయలు వింటారు. రంభకు కలిగిన అనూయయే కథాగమనానికి మూలమవుతుంది. కలభాషిణి నలమూబయిచ్చి చూచి, రంభపై అనూయపడుతుంది. వారదుడు వీరందరిని కలవా జగత్తులో! ప్రవేశింప జేస్తారు. కలభాషిణి మనసు నలమూబయిచ్చి పాలి నది. కలభాషిణిని వారదుడు శిష్యురాలుగా స్వీకరించాడు.

కలభాషిణి యింటికొక మోయా సిద్ధుడు మణి స్తంభుడు వచ్చి, మృగేంద్ర వాహన ఆలయానికి తీసుకువెళ్ళి బలి యాయడానికి ప్రయత్నిస్తాడు. సుముఖా సుత్తి ఆమెను రక్షిస్తుంది. మృగేంద్ర వాహన కలభాషిణిని, కరుణిస్తుంది.

కలభాషిణి, మాయా నలహారుడు కనిపిస్తాడు. కలభాషిణి మాయారంభగా వేషం ధరించి నలహారుణ్ని పొందుతుంది. ఇంతలో అసురరంభ అక్కడికి రాగా సకలూ పోరు ఆరంభమవుతుంది.

రంభా నలహారులు మాయారంభమ విడిచిపెట్టి పోతుండగా మాయానలహారుడు కలుస్తాడు. నలహారు కిద్దరికీ వివాదం వస్తుంది.

కథ ఇంత రసవత్తరంగా ముగిసిపోయింది మారనచేత. మాయా రంభా నలహారు కిద్దరునూ కలభాషిణి మణికంఠముగా గుర్తింపబడతారు. వీరిద్దరూ ఏనాటినుంచో ప్రేమించుకుని, మాయారూపంలో కలుసుకోగల్గుతారు. ఈ కథను బట్టి స్త్రీ పురుషుల ప్రణయబావాలలోని నూత్నరహస్యం తెలుస్తుంది. తాము ప్రేమించినవారు ఒక విశేష యాపంతో ఉండాలని కోరుకుంటాను స్త్రీ పురుషులు.

కళాపూర్ణోదయంలోని రమణీయమైన కథల్లో సుగాత్రీ కాలీనుల వృత్తాంతం ఒకటి. కాశ్మీర దేశంలో కారదాపీఠానికి చెందిన ఒక పురోహితుని మారుడు సుగాత్రీ. ఆమె భర్త కాలీనుడు ఇల్లటపుటల్లుడు. ప్రథమరాత్రి సుగాత్రీ స్వాభరణ భూషితయైరాగా, అతడామెను తిరస్కరిస్తాడు. కొన్ని రోజుల తర్వాత మగని వశపరచుకోడానికి సుగాత్రీ ఎన్నో పరిచర్యలు చేస్తుంది. కానీ అతడు వశపడలేదు.

అత్తగారు కాలీనుణ్ని అసహ్యించుకుని, తోటపనికి నియోగించింది. ఆ తోటలో అతడు పనిచేస్తూండగా ఒక రోజున గాలివాన వస్తుంది. ఆ గాలివానలో తన మగదేవునిపోతాడో అని సుగాత్రీ తోటలోనికి తొందర తొంద

7. వేషన కబీరుల బావసామ్యాలు

—శ్రీ ఎస్.వి. రామవేంకటరావు, ఎం.ఎ., ఎం.ఫిల్, వి.ఐ.డి.,

(గత సంచిక తరువాయి)

త్విక భావ దృష్టికే ఇది అవగతం అవుతుంది. ఇది సహితన ప్రక్రియ. 'చింతనా క్షేత్రంలోని అద్వైతవాదం భావనా క్షేత్రంలో ప్రవేశించి రహస్య వాదం అవుతుంది.' జీవాత్మకు పరిమాత్మకు గల సంబంధాన్ని ప్రేమనీ ప్రయతి ప్రేమబీజాలుగా సంకల్పించి, సంభావించి ఈ రహస్యవాద కవిత్వాన్ని విరచించాడు.

'దివ్యము, ఆరాక మెనక కి తో తన కాంత నిశ్చల సంబంధాన్ని ఎందులో కోడింపగోరుతుందో, జీవాత్మయొక్క ఆ

అంతర్నిత ప్రవృత్తియొక్క ప్రకాశవేష రహస్యవాదం. ఈ సంబంధం రెండింటికీ కిందిచెన్నా భేదం లేనంతగా పెంపొందుతుంది' అని డా॥ రామకమార్ వర్మ గారి అభిప్రాయం.

వాస్తవానికి రహస్యవాదానికి నిర్వచనం ఇదే. ఈ అవస్థకు వచ్చినప్పుడు తరమాత్మయొక్క సమస్తగుణాలు, జీవాత్మలో ఆహ్వానింప బడతాయి. జీవాత్మ పరమాత్మలో అన్తిత్వం లేనంతగా కలిసిపో

2. పై గ్రంథంలోనె, పు. 37

3. కబీరు సాహిత్య సమీక్షలో ఉదాహృతం, పు. 24.

రగా పరుగెత్తింది. అప్పటి ఆమెమాపం అతినామాశ్యంగా ఉంది. కాలీనుడు ఆ ముస్తాబులేని సహజ సౌందర్యానికి ముగ్ధుడై ఆమెను చేరదీసుకున్నాడు.

మర్నాడు సుగాత్రీ అలంకరించుకుని అతని వద్దకు పోగా అతడామెను అసహ్యించు కున్నాడు.

తన భర్తకు అలంకారాలివ్వం లేదని సహజ సౌందర్యమే అయినవ కావాలని సుగాత్రీ గ్రహిస్తుంది.

ఈ కథ ఒక శృంగారపు బరణి వంటిది. అస్థిలం లేనిదా, అనాదిత్వం కాకుండా మూరవ దీన్ని అద్భుతంగా నిర్వహించాడు.

కళాపూర్ణోదయంలో సరస్వతీ చక్రియ్యకుల సుసలీలలే కళాపూర్ణుని కథకు బీజాలవుతాయి. ఆదిమదంపకుల ప్రణయ కలహాన్ని అతడు మనోజ్ఞంగా చిత్రించాడు. ఆడు వారి వృద్ధ మూన్ని మూరన ఎంతో నూత్నంగా పరిశీలించాడు,

కళాపూర్ణోదయం నేటి నవలలవలె కథామధ్యం నుంచి ప్రారంభమై కథా సూత్రాలను మెల్లమెల్లగా ప్రకటిస్తూ పాతకులకు బొత్తుకట్టం కలిగేలా పని పోతుంది.

మూరన హాస్య రసపోషణలో మూడా అందజేసిన చేయి. పాత్రలు చెప్పదలచిన దాన్ని పూర్తిగా చెప్పక అర్థార్థాల్లో విడుస్తాయి. మూడుడు రంభా సకలి దాపురిస్తుండని వ్యంగ్యంగా దీవిస్తాడు. ఒకే అంశంపై ఇద్దరు పాత్రలు వేర్వేరుగా తలుస్తారు. సకీయలు సుగాత్రీని వేలాకోరాలు చేస్తారు. ఇద్దరు రంభలు, ఇద్దరు నలహారులు మనకెంతో హాస్యం అందిస్తారు. మన ప్రబంధంలో ఇలాంటి హాస్యం చాలా తక్కువ.

సింగళిమూరన వంటి బహు ముఖప్రజ్ఞా వంతుడైన తెలుగు కవి నమాతో సఖిని వ్యతి.

(000)

కుంది. జీవాత్మను ప్రకాశింపజేసే ఒక భావన, ఒక క్రియాత్రమే మిగిలిపోతుంది. దీని పేరే ఈశ్వర సాక్షాత్కారం లేక దివ్యసంయోగం. అత్య ఈ దివ్యక క్రితల్ల ఈ అవస్థలో తనలో పరమాత్మ గుణాలు, పరమాత్మలో అత్యగుణాలు కనిపించేటంతగా విశ్వమైపోతాయి.

సాధారణంగా రహస్యవాద కవుల రహస్యను భూతికి ఈ క్రింది విషయాలు ఆధారం. 1. అద్వైతవాదం 2. పత్ని మామంలో ప్రేమభావాన్ని నివేదించడం 3. జన్మజన్మాంత కాలపై విశ్వాసం ఉంచడం 4. సృష్టిలోని అణువు అణువునా పరబ్రహ్మ ఉనికిని అంగీకరించడం 5. అత్యంతమరం. ప్రపంచం నశ్వరమని ఎంచడం.

మానవునిలో జ్ఞానం పెంపొందే కొద్దీ, సృష్టి పై చిత్తాల్ని, సృష్టికర్తయొక్క స్వరూపాన్ని తెలుసుకోవాలనే జ్ఞాన ఎత్తుకర కాజొచ్చింది. ఎప్పుడైతే మానవుడు జ్ఞానాన్ని ఆక్రమించి సృష్టికర్తయొక్క స్వరూపాన్ని తెలుసుకోవడానికి సాధన చేకూడో అప్పుడది వేదాంత విషయమైంది. కాని కవి ఆ విషయాన్ని తెలుసుకోవడానికి సాధనచేసే తన అనుభవాల్ని, తన వాణిద్వారా ఒక విశేషమైన పద్యతీలో అభివ్యక్తం చేసినప్పుడు అది రహస్యవాదం అని నితర బడింది. రహస్యవాదం - కవీయ :

కవీయ హిందీభాషా సాహిత్యానికి ప్రపథమరహస్యవాద కవి.

సంకీర్తనకు అందరిలో కొద్దో గొప్పో రహస్యవాద భాషలు కనబడటానికి కారణము కవీయ అంటే సత్యదూరం కాదు.

'ఎవరికీ అందరీ హిల్' అనే చిహ్నం రచయిత కవీయ రహస్యవాదం గూర్చి ఇలా అన్నాడు.

'The poet Kabir is one of the most interesting personalities in the history of the Indian mysticism. A great religious reformer. The founder of a sect to which nearly a million northern Hindus still belong, it is yet supremely as a mystical poet that Kabir lives for us.'¹

అద్వైతవాదం రహస్యవాదానికి అత్యంతమిది. దీన్ని ఆధారంగా తీసుకనే కవీయ అత్య పరమాత్మలు ఒకటే అన్నాడు. మాయ ఆ రెండింటినీ జేయ చేస్తూ ఉంది. జ్ఞానశోభితుల మాయ పటావలంబితంగా అత్య పరమాత్మలో లీనమౌతుంది. ఈ విధంగా అత్య పరమాత్మ అభిన్నం. కవీయరహస్యవాదాన్ని ఈ క్రింది వానిలో గమనించండి.

'లాల్ మేరేలాల్ కీ జితదేఖోతిక

లాల్ ।

లాల్ దేఖిక్ మైః గయీ మైః భీ

హాగయి లాల్ ॥'

'ఈశ్వరుని ప్రకాశం దళదళలా వ్యాపించిఉంది. ఆ వెలుగుని దర్శించటానికి నేను వెళ్ళితే, నేనుకూడా ఆ ప్రకాశంలో మిలితమై పోయాను.' అని మనస్సు అంటుంది. అత్య పరమాత్మలో లీనమైపోయింది అని చెప్పడం ద్వారా అద్వైతాన్ని ఉపదేశిస్తున్నాడు, కవీయ. 'చింటి చాకల్ లై చరీ బిచ్ మేః

మిలిగయి దార్ ।

కహాబీర్ దోపు నా మిలై ఏక్ రే

దూజీదార్ ॥'

చీమకు బియ్యపుగింజ దొరికింది. దాన్ని తీసుకు వెళ్ళుకుంటే మధ్యలో పప్పు బద్ద కనబడింది, అప్పుడు కవీయ అంటున్నాడు.

'నీకు రెండూ లభించవు. ఒకటి తీసుకోసే రెండవది విడిచిపెట్టకపోవద్దే.' ..

పై దోహలోని రహస్య భావాన్ని గమనించండి. మానవుడు ఈ లోకంలో సంసార సుఖభోగాల్ని అనుభవించాలి అనుకుంటే పరమాత్మ లభించదు. పరమాత్మను పొందాలనుకుంటే సంసార సుఖాల్ని త్యజించాలి. 'సంకయాత్మా వివశ్యతి' అని గీతలో చెప్పినట్లు ఏవిధమైన నిర్లక్ష్యం తీసుకోలేక సుద్ధిగావనలో ఉన్న మానవుడు 'రెంటికి చెడ్డ రేపడ' అవుతాడు.

రహస్యవాదం - వేమన.

వేమన వద్యాతలోకూడా అక్కడక్కడ రహస్యవాదం కనబడుతుంది. 'మొదలు మ్రోగి యిగును కుడఁ బడి

యెను గాదు

నోరులేదు పండ్లు నాణుగల్లు

జీవ మొకటిలేదు జీవులఁ జంపురా! -

విశ్వచాళిరామ విశుర వేమన

ఈ దేశానికి మొదలూలేదు. కుడా లేదు. మ్రోగులాగ మధ్య ముండేం కనబడుకూ ఉంటుంది. అయితే అది తీవ్రపక్షికాదు - కాని తలచుకున్నచో, శ్రావ విహరించి వస్తుంది. అంటే అది జీవము. దానికి నోరులేదు. కాని ఆరు వండ్లున్నాయి. అతే కామం, క్రోధం, లోభం, మోహం, మదం, మాత్సర్యం అనే అరివడ్వర్గం. ఈ అరివడ్వర్గానికి జీవం లేకపోయినా జీవుల్ని చంపుతుంది. 1

ఎడపెడా ఈవిధంగా వేమన కవీయం భావాల్లో సామ్యం ఉండటం మేకాకుండా వీరిద్దరూ కవిత్వంలో రహస్యవాదం కనబడుకూ ఉంది. * * *

1. కటిక్ కవీర్ దోహావలి. పీఠిక.

పుట. 18

1. వేమన వద్యరహస్యకథ తాత్పర్య బోధని సం. 2, పు. య. 38, 39.

(* * *)

నిను భజించెన బారతి!

— శ్రీ వైద్యం వేంకటేశ్వరాచార్యులు

కం. జయ జయ జయ జనయిత్రే :
జయ జయ శవరాయమాన చందన్నేత్రే :
జయ జయ రాత్రి కళత్రే :
జయ జయ విద్యా వ్రదాత్రి : జయ
కుభగాత్రే : :

కం. చందక్కచ్చినామ వి
నంది కలనాదమోదధన పులకాంగి :
ప్రాంచన్నిగమాగమవన
సంచార మనోజ్ఞ దివ్య సక్పారంగి : :

సీ. అశిత మానస మానసాంతర్నిరంతర
శేరిలోల మరాళదాల :
శరదందు మందార హర హీర వీహార
గౌరవాదః కృతాకారధాన :
అష్టమీశరరాహంకార దిక్కార
తిలక విభ్రాణిక దివ్య విటల :
కుకవి వ్రవరకుక వికర నిహ్వగ్ర సిం
హావనాధ్యాసిని : హంసవాహ : :

తే. గీ. కనక కచ్చని ద్వితకర : గానలోల :
హస్త కలిత లలిత మహితాక్షమాత్ర :
నాటి పుస్తకపాణి : గీర్వాణవిమత :
నకల బొటాగ్య పారదా : కారదాంబ : :

తే. గీ. భువన రథవమ్మునందు
సంభోజనా నకు
సముఖమున నుండి తేనెడు పాయమీవు
కవన రథవమ్మునందు నత్తవుల కిడెడు
రథమొల్లా వదార్థమూర్ రథన నిల్చి

సరస్వతి సపర్యా మహాత్మ్యవములు

— శ్రీ నక్కవోలు

వేదార్థవాచస్పతి స్థానిక నీతంపేట వాస్తవ్యులు బ్రహ్మశ్రీ రేమేశ్వ మూర్ఖవ్రకాళ శాస్త్రి ఉత్తమశ్రేణి సంస్కృత వండితులని, రాష్ట్రవతి అవార్డులకు ఎం పి క చే సి న వంద్రెండు సంస్కృత వండితులలో అంద్ర ప్రదేశ్ నుంచి ఈ సంవత్సరం వీరు ఎంపికై నట్లు, గౌరవపురస్కారంగా 10 పేల రూపాయలనగదుతోబాటు ఒక మెమోండ్, వర్తి పితేదలు సంక్రాంతిలోపు రాష్ట్రవతి భవనంలో జరిగే ఒక కార్యక్రమంలో యిస్తారని, గతంలో యిటువంటి గౌరవం రాష్ట్రవతి వి. వి.గిరి శ్రీ విశ్వనాథ జగన్నాథభూషణ పాఠశాల ఆంధ్రజేతాని అంద్ర యువతీ సంస్కృత డిగ్రీ కళాశాల ఇన్చార్జ్ ప్రిన్సిపాల్ శ్రీమతి ఎ. మహాలక్ష్మమ్మ వదనంలో 24 వ తేదీన వరిచయం చేశారు.

స్థానిక అంద్రయువతీ సంస్కృత డిగ్రీ కళాశాల (వైశ్యవేనావదనం) లో జరిగిన సరస్వతి సపర్యామహాత్మ్యవముల తొలిరోజు

+మా. ఛం. చరాచర విద్యాతదాతకు
చతుర్ముఖముల క్రమముగన్
వరావళ్యతి మధ్యమా వైఖరీ రూపుల వెలసి తొ
సరస్వతి : విద్యా వ్రదాయని : కారదా :
సుఖపారదా :
నిరంతరమున్ హృదంతరమున నిను
భజించెద భారతి :

(* అశితః = బ్రహ్మః + మా. ఛం = మూత్రావందమ్మ)

కార్యక్రమంలో వేదార్థ స్వామాల్ శ్రీ రేమేశ్వ వ్రవంగిస్తూ మన సదాచారములు ఎల్లరు పాటించవలసినవని, వేదమంత్రములతో వ్రమాణం చెప్పి, వ్రదూషవేల అనగా సూర్యోదయశ్చూర్వం ఉదయం గం 4-30 లకు విద్రలేవాలని తెల్పారు. ఇవి మూడవారములు కావని, వేదము మనకందించిన అరోగ్యసూత్రాలను, యిమలు పురాణేతిహాసములద్వారా ధర్మసూత్రాలను వివరించారని తెల్పారు. మనది సనాతన ధర్మమని దీనిని పాటించినందువల్ల లాభాలు కలవని వివరించారు. రజస్వల అయిన స్త్రీ మూడు రోజుల బాటు దంతదావనం చేసుకోకుండా వుండాలని, అమె కూర్చున్నచోట వేరొకరు కూర్చుంటే బ్రహ్మహత్య దోషం వస్తుందని, పెద్ద చెంబుతో మూతమే వీరు త్రాగాలని మొదలగు స్త్రీలకు సంబంధించిన కొన్ని సదాచారములను చెప్పారు.

‘వేద మీమాంసావి కాండ’ శ్రీ రేమేశ్వ మూర్ఖవ్రకాళశాస్త్రి రచించిన ‘విశ్వకామ్యు కర్మ మీమాంస’ మను గ్రంథమును వేద శాస్త్రవరిషత్ అధ్యయంలో యితీతల కృష్ణాష్టమి వర్వదినాన బ్రహ్మశ్రీ పేరి మూర్ఖ నారాయణశాస్త్రి అవిష్కరించగా, కార్యదర్శి శ్రీ హోతా శివరామశాస్త్రి ఉమామూర్కందేయ స్వామి దేవాలయంలో వెయ్యిమాటవదహార్ల తోను, దుక్కాయతోను వీరిని వత్కరించారు. వభకు శ్రీ వేలూరి వెంకట్రామయ్య అధ్యక్షత వహించగా, అంద్రాబ్యాంకు జనరల్ మేనేజరు శ్రీ కంకరన్ ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొన్నారు.

విజయభావన :

గి. సుకవితాపరిమళభరితం “కల్పారకదంబం”

(పద్య కవితాసంపుటి పరిచయం)

—శ్రీ కె. మార్కండేయులు

చక్కని సాహిత్యాభిరుచిగల ప్రచురణ కర్తలంటే మంచిపుస్తకాలు వెలువడతాయనే విషయం నిజమనిపిస్తుంది “కల్పారకదంబం” అనే యీ పద్యకవితా సంపుటాన్ని చూస్తే. వందమంది స్నేహితుల కన్న హితాన్ని చేకూర్చింది మంచి పుస్తకం అన్న సందేహంతో ఇలాంటి కవితాకల్పార పద్యకవితాసంపుటాలను వెలువరించే మనోజ్ఞ పబ్లికేషన్స్ వంటి ప్రచురణకర్తలను ప్రోత్సహించాల్సిన అవసరాన్ని చాటిచెప్పేందుకే యీ చిన్ని పుస్తకాన్ని మీద పరిచయం చేయడం.

ఈ కవితాకల్పారాలను ఆశ్రూడింప చేసిన కవివర్యులు శ్రీశ్రీ. మూరంతూడి వెంకట సుబ్బారావుగారు 1904 సం॥లో తక్కిమగోదావరిజిల్లా అత్తిలిలో జన్మించారు. తండ్రిగారి పేరు నరసింహంగారు. వెంకట సుబ్బారావుగారు స్వగ్రామంలో కొంతకాలం వ్యవసాయం మరికొంతకాలం గుమాస్తా వృత్తి ఇంకొంతకాలం ఉపాధ్యాయవృత్తిచేసి 1953 నుంచి సంతానం విద్యాఉద్యోగాలను మిషన్ హైదరాబాదులో స్థిరపడ్డారు. 14-10-1985 లో కరమపడించారు. 1935 నుంచి మమారు మాడుగువలలు అనేక కథలు వీరు రచించారు. వీరు తమ సాహితీ జీవితంలో అప్పడవ్వడు రాసిన కవితలన్నీటిని ఏర్పకూర్చి వారిమమారులు శ్రీ

మూరంతూడి వెంకటేశ్వరావుగారు యీ కల్పారకదంబాన్ని అందించగా మనోజ్ఞ పబ్లికేషన్స్ వారు ప్రచురించి కవిగారి ఆత్మిక ఆనందాన్ని మార్చారని చెప్పడం అతిశయోక్తికాదు.

ఈ కదంబంలో భగవద్గుతి, సుకవిస్తుతి, పురాణస్మృతి, రీలాప్రకృతి, హేలాజగతి అనే ఐదు శీర్షికలతో మొత్తం 28 కల్పారాలున్నాయి.

‘ఇందులోని కవికలంపి కాగున్నాయి. పద్యాలు ధారాశుద్ధితోను సరళమందరంగాను ఉన్నాయన్న శ్రీ చిల్లర భావ సారాంశరారుగారి ముందుమాటలోని పలుకులు, ఇందులోని కవితాకల్పారాలన్నీ సావధానంగా పరిశీలించిన వీమ్మట పద మూడుమందలి పాండిత్య, పద్యమూలం దలి రసానుభూతి, సంస్కృతీ సహితమైన కవిత్వమాధురి ఇవన్నీ సమృద్ధయమౌడంగా ఉన్నట్లు స్ఫురిస్తాయన్న ఆచార్య భావనగారి తదుపరి పలుకులు ప్రత్యక్షర సత్యానికేది యీ పుస్తకం పూర్తి చేయగానే మనకనిపిస్తుంది. నేనంటాను గదా ఇందులో పద్యాలు సామాన్య పాఠకునికి కూడా సుబోధకమయ్యే విధంగా ద్రాక్షపాక ఛరితంగా ఉన్నాయని.

భగవద్గుతి అనే మొదటిభాగంలో బ్రహ్మను, సరస్వతిని, సాయిదేవుని, వెంకటేశుని, ఈశ్వరుని ముతీస్తారు. నేంకటేశ్వరునికి అంజాదేవుడని పైటిలు

ఇచ్చారుకవిగారు. దేవుడు, దేవతలు, తత్వలక్షణాలు తీర్చేటందుకు అంజాను తీసుకుంటారనే అభిప్రాయం రెండు మూడుచోట్ల వ్యక్తంచేసారు కవిగారు. వెంకటేశ్వరుడు అవడ మొక్కలను గుంజాతాడని అప్పులు గుంజేవాడనే భావంతో అంటారుగదా!

పత్రంబులున్న యప్పులె,

చిత్రమగా పక్షులట్లు చెలగుచు నెగురున్
పత్రంబులేని మొక్కలు. పత్రంబులు
వట్టి నీదుసన్నిధిచేరున్’

“అని సాయి స్తవలో నిన్నమృగవార
లెన్నటికి నాశమెరుంగరు,” అన్నప్పుడు పాఠన పడబంధం దర్శనమౌతుంది. “నిన్నమృగవారలెన్నటికి నాశమాలేదు గదమ్మ ఈశ్వరీ” అన్న యక్తికల్యాణ ఘట్టపు పద్యపాదానికీది అనుసరణ.

సుకవిస్తుతిలో పాఠనను, గోవత్సను, త్యాగయ్యను, నేమన్నను, ఉమకృష్ణయ్యాను అను ప్రస్తుతించడం చూస్తే సామాన్య పాఠకులను కూడా ముగిరించులైన ప్రజాకవులే కవిగారి ఇష్టదేవుళ్ళని చెప్పవచ్చు. పాఠన కవిత్వం ‘చిక్కని పాతపై మిసిమి చెందిన మీగడ’ లాంటిదని అంటారు. ‘నేమనపద్యాలు చదివిన వారి కవరకై నా స్వానుభవమాలు స్ఫురికొస్తా’ యని చతుర్కరిస్తారు.

అలాగే పురాణ స్మృతి అనే భాగంలో సావిత్రి, మేనకా విశ్వామిత్ర, కణ్వవరితావం. వారిసంతాపం, ద్రాక్షపీయాస సంగతులు అనేకవిరలున్నాయి. కణ్వవరితావంలోని పద్యాలు కాలిదాను శ్లోకాలను స్ఫురింపచేస్తాయి. ‘అద్విరకన్న విద్వం గృహస్థులువీడ మరెంతకష్టమో’ ‘అన్నమాటలు’ ‘యాగ్యత్యద్య కమంత లేతి వృద్ధులం’ అనే శ్లోకాన్ని నీర్దుత లేస్తుంది. అంతేకాకుండా అపకర్మ పాదంలో తృప్తిచెందడండా - తెందిన

మొదటగానే విడుదల చేసిన తనయునితో
అంటూ మరోపద్యం కూడా రచించారు.
పురాణస్మృతి అనే భాగంలోని కవిత్వ
అలా వచనం చేసుకోవడం విశేషం.

‘లిల్లావతి’ అనే భాగంలో ‘కోకిల,
చిలుక, మెట్టదం, కవోదయం, రుద్ర
భూమి అనే ఖండికలున్నాయి. కోకిలను
‘లిలిత వసంతకాల రసలక్ష్మి’గా పేర్కొ-
న్నాడు కవి. చిలుకను ‘చిలుక’గా పేర్కొ-
నితీయవీరవ రిచ్చి ప్రోవాణి అనిపాడు
కవి చిలుక కోకిలలనుండి చెల్లూ.

‘అశ్రుభూమి’ కవితలో ‘అశ్రుభూమిని
కోకిలలు, చిలుకలుగా మార్చి, కర్మభర్త
గోదాదాత ‘వేర్తలు’ విశ్వమేలు
‘చక్రవర్తిలు, నిరుపేదలను ఈవడ
అభ్యుదయ వందలకొని విశ్రాంతిభూమి’
గా పేర్కొంటారు.

‘హిమాలయ అనే భాగంలో మార్క
క్రీ, వీరబాహు, అంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ,
కపోతమిథునం, చాటువులు, ప్రవర అనే
భాగాలున్నాయి.

‘కపోతమిథునంలో పంచతంత్రకథ
లాని పాత్ర ‘హిరణ్యకుడు తర్కనమిచ్చి
కపోతాని మరోసారి బంధవిముక్తులను
చేస్తాడు. ఈకపోత మధున ముగిసి చిన్న
బిడ్డకథ. మిత్రలాభాన్ని చాటి చెప్పిన
మరో విష్ణుకర్మగా మనకు కవి ఇందులో
శివస్తాడు. చాటువుల్లో భోగలకు జోగి
అనుకుంటే తేదాని, వీరలపాట్లని, అన్యాయ
యతర్కలకు స్పృశించి వదిలారు
వేదగాడు.

లోభిమందసం ప్రక్కనే తన మం
చంజీనుకొని కోడిమారతలోగాని మనక
దేని చతుర్మరిస్తారు.

ఈవిధంగా చక్కని కవితా కల్పా
రాలతో నిండిన యీ కదంబుబంధగ్రాంధి
కంలోకాక కొంతవరకు శివశాస్త్రవేదాని

9. చెబుదునా ఒక చిన్న ముచ్చట .

— శ్రీ క్రొవ్విడి రామం

మానసికంగా కాలచక్రాన్ని అర్థకర్ణం
వెనక్కి తిప్పుదాం. ఇది మమారు అర్థవైంవ
త్వరాల కిందటి వేంతుట. అభివేషవాగను
కావనులైన గిడుగు వేంకటరామమూర్తి
వంతులుగారు ‘పొనెటిక్సు’ రిపిల్ వరకథ
షకు నిమంజువును రూపొందించేడు. ఆక్క-
ఆంగ్లేయులకు మూతిమే కాక పాశ్చాత్య
దేశీయులందరి పొనెటిక్సు అవకాశమౌతుంది
కనక, భారతీయ భాషలపై మక్కువగల
పాశ్చాత్యులందరికి యీ గ్రంథం శిరసావరి
భార్యమైంది. నాటినుండి ప్రభుత్వం వంతులు
గారి కృషిని అభినందించి ‘కైసరీ హింద్’
మవర్ల వరకాన్ని ఆయనకు బహుకరించింది.
విజయ నగరవంశస్థాచారీశ్వరుల కుటుంబ
వర్ణుడైన వర్ - విజయాకు గిడుగు వారు
విజయాగారి కార్యంలో అధ్యాపకులవడంచేక,
గురువులు చేసేసంకల్పంతో రాజమౌళ

గిడుగువారిని కోటకు అహ్వనించి మనంగా
సన్మానించేడు.

రామమూర్తివంతులుగారు, మాజీనకులకు,
వియ్యంకులు. అందుచేత వంతులుగారు
విజయనగరంలోపున్న మూడు రోజులు మా-
మేడమీద నివసేవారు. ఆ వంతులలో
క్రొవ్విడివారి యిల్లు పాపాత్య శేంఠం
అయింది. తూర్పు గోదావరి జిల్లాలో ‘తెల-
వడు’ అని అంటారు. ‘తెలవడు’ అనేది
‘పొడువేనా’ అని వేను వంతులుగార్ని అది
శేడు. అయిన మర్రి దగ్గరకు తిరిగివున్న
ఇంగ్లీషు లిబరేరరీ మూడెంతివికనూ,
‘హిస్టరీ ఆఫ్ ఇంగ్లీష్ లాంగ్వేజ్ కి-ఎ వున్నకం
తడువుతున్నావు’ అని గద్దించి ప్రశ్నించేడు.
“ఎమర్సన్” వ్రాసిన గ్రంథమని విప్లవము
దనె, జనాలు చేప్పేను. ‘వనోదశీ’
మీదువున్న ప్రకరణం వేనా అన్నారు.

కంలోనే నడచింది. కవి ప్రాసనియమం
అలా కత్తకడకులను అవలంబించారు.
విరళంగా వాడే ‘స్వతర్గజాహనుకు’
ఒకటి రెండుచోట్ల వాడడం ఇందుకు
ఉదాహరణ. వర్గ వృత్తియచతుర్థాక్షరా-
లకు ప్రాసమార్పడం ఇందలి ప్రత్యేకత.

ఇంత చక్కని సంపుటంగా తీర్చి
దిద్దిన కవిగారి కమారులు శ్రీ వేంకటేశ
శ్వరరావుగారిని, దీనిని ప్రచురించిన
మనోజ్ఞా పబ్లికేషన్సు వారిని అభినందిం-
చాలి. ఈసంపుటంలో ఒకటి రెండుచోట్ల
తేటగీతి పద్యం 5, రిపూదాంతో మాలగా
చెప్పవడటం ఒకవిశేషం.

చక్కని ముఖపత్రం, విలువైనతోటలి

కాగితాలు, ఖరీదైన ముద్రణతో మార్పిన
యూరప్రభంలో 1,2 అక్షరదోషాలున్నా
తెక్కతోటిరావుగదా! తెల వంతులూ
యలు కొంటెం ఎక్కువమోన్న నాటికి
మాత్రం చుక్కల వంటిన అన్నిటిధర
లమూర్తి పీకేక తక్కువ.

పుస్తకంకొని అసక్తికన్న వారం
దమా చదివి ముఖ్యంగా ప్రభురణ కర్త
లనూ, ఇలాంటి కవులనూ ప్రోత్సహించా-
లని కోరుతూ అలాంటివారు పుస్తకంపై
సర్వహక్కులూ కల్గిన ‘మనోజ్ఞా పబ్లి-
కేషన్సు, 27-71-22 వికాఖతల్లుం వారి
నుంచి కొండవచ్చు.

.....

చదివేను అనే అర్థం వచ్చేలా తలపూసేడు. అ సత్యమే అన్న భావం వర్తిస్తాయి. అని వంతులుగారు తెలుగులో వున్న తదియ, "కురియో అనే క్రియల్ని ఉదహరించేడు -" ఈ బద్దరు బద్ద ఎంతకడినా 'తదవదు' మేళాదంబకమేళాని 'తద' 'కురవదు' అని మనం చెబుతూ వుంటాం కదా 'కురియో' అనే భావపు తదవదు అయినప్పుడు తెలియ తెలవదు ఎందుకవమాడదు అని తిరిగినన్నే ప్రశ్నించేడు. అంతలో ఊరుకోలేదు భావరు 'పెన్నెవు వ్రాసిన భావలో దీతెన్ను బెరినా దీహారదవలు భయ్యలేదు - అంతమాత్రాన ప్రాచీనులరదవలనువారు క్రద్ధగా అధ్యయనం చెయ్యకపోలేదు. ఆ రదనలలో గల విశేషాన్ని అభివీక్షణ వాదే భావలో వ్రాస్తున్నారు. అదిరంగానే శ్రీనాథుడు మొదలైన మహాకవుల రదనలకు 'మన్యు క్రద్ధగా చదివి ఆ గ్రంథాలలో గల వైశిష్ట్యాన్ని నేటివారుక భావలో తెలియజెయ్యి అని నాకు హితవు చేప్పేడు.

వారి సత్యవందక, వియమానువరణ నేటి యవతకుమార్గదర్శకాలు. ఒకప్పుడు వీరిని, మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయంవారు యూనివర్సిటీ కమిషన్ లో భాషాకాళకు పర్యవేక్షక పద్యులుగా నియమించేరు. రామమూర్తి వంతులు గారు సంబంధిత వియమానువరణ క్రద్ధతో పరిశీలించి ఎం. ఏ. ప్యాపనయ్యవారే అవధాని అయ్యారని అనుచు ఏ ఏ ప్యాపనవదంచేక ఆ వదవిని స్వీకరించడానికి వీలులేదనిపి. తన శిష్యుడైన భాగ్యరత్న యిత్రాశేషగిరిరావు ఆ వదవికి అన్నివిధాలా అర్హుడు గనుక అవదవిని అకలికి యవ్వవలననదని విపార్యు చేస్తూ ఆకాగితాలు తిరిగి విశ్వవిద్యాలయానికి పోసే రుణకోడికద్దిన వదలిని చేతులారా వదలు తున్నారని వారి కుటుంబ సభ్యులు ఒకసారి చెప్పేరు. ఈ సంఘటన-వారి శత్యవందలకు ఒక ముద్రుతుక మాత్రమే.

వంతులుగారు పోకవ్రేలవలకులైన వారి కోరికలు. మహామేధావి. అయినప్పటికి

అంజలి

10. పూజ్య గాంధీ జీస్తవము

(అష్టోపరు 2 గాంధీజయంతి సందర్భమున)

— డా॥ వి. శరసింగరావు (వివయశ్రీ)

రవి యస్తాద్రి ముసుంగవట్టి
తపసామ్రాజ్యాధిపత్యంబు నీ
కువిపై కల్గిన యాంగ్లపాలనము
మమ్మారింపగా జాలనా
హావమున వంతులొంగజేయ
వ్రక్షలో త్యాగవ్రతాపాక్షుం
వివేరెత్తించిన దీవికారడుడు
గాంధీజీ కివే యంజలర్.

ధర్మ గరిష్ఠవిర్మల వతుంబున
యావమునేయు 'కుత్తరీ
వర్మితులైన నైతిక వ్రతావిధవారు
నడంచ జాలదే
దుర్మదత్తార్థ రాక్షసవిదూషిక
కుచ్చవక్తవ్యక్తి యం
చర్మి మిలదెల్పిన మహామహిళాక్మ
మహాక్మగొల్పెదన్.

అయన చండిసిల్లాడంత అమాయకులు -
గవర్నరు బహుశరించబోయే హిందూకేసరి
మవర్తపతకాన్ని అందుకోడానికి వెళ్ళబోయే
కుత్తరీలో పారి నీతిమణి అయన చొక్కాకు
వెండిబొత్తాలులు చేయించి పెట్టెదండ - ఆ
రోజులలో కులంవెండి అర్థమైపోయి.

వెండికోదేసిన వస్తువులు, బంగారంతో
చేసిన వస్తువులు ప్రీతిగాని, తన వంటి
సామాన్యజాతిమీద అని ఎల్లామిసమే
బొత్తాలులు, అను యదితరకు తోడుకున

పేదలు కూడు గుడ్డయి లభించక
సేదన తెందురుంటేనే
నో! దరిలేని సౌఖ్యమల ముగురు
సుంటి విదేయ వ్యాధిమున
కాదవి పేదలైతువలె బద్దరు
పాకకట్టన్-తరించక
స్వా దళిత ప్రజా జలజలధనః
గాంధీమహాత్మ్య ప్రాణలయర్.

పరమ చింతనోద్భవ కునిక
భావనోపాస కృత్యబృహ
చర్మదమైన కర్మమనోపావచరించుట
-వీడుపాలు, తోక
కర్మకు దగ్గ వత్సల వితానమొనగుట
-దేవుపాలు, శీ
యోర్మియే నీకుమేలమ మహోత్తమలక్ష్మి
మహాక్మగొల్పెదన్.

చొక్కావిరిసి యీ చొక్కానుద్ది. వెండి
బొత్తాలులువుంచేసేరట. 'అంతఎత్తుకు పెరగ
డానికి ఎంత సంస్కారం కావాలనుకున్నావ్'
అని మా పోదరుడు ప్యర్సీయ క్రొవ్విడి
లక్ష్మన్న ఎం. ఏ., వియర్. ఎన్నోపాల్లు
వాతో చెప్పేరు - ఆ పురావసరవ్యతి, వి
గర్వమాదామణి. యవతకు ఆ దర్శ
ప్రాయుడు -

శ్వప్తి

పితృతనమ్ముకంటె పుణ్యవేదాక
పాపములేదు, కంటితత్
వరత మునుంగునన్ భయము దాచుట
నీచపుణుద్ది, మానవం
బలకొలలేని సాహసవిహాయనమై
సుకృతాభిమార్గ సం
దరణ మొనర్చుటొప్పునుచు దాటిన
గాంధీ కివే సుమాంజయర్.

దానిన జీవనంబది ప్రవంచ
నమ స్తమునందు నెందునే
ప్రాణికికూడ కూడని వివర్యయమయ్యెడు,
నట్టి దాన్యపుం
దానిలివేగ బోమనెడు భావము గొల్చి
స్వరాజ్యపూజ్య దీ
జనల కిలరేసిన ప్రగల్భుని
గాంధీని సంస్మరించెదన్.

స్వాతంత్ర్యమ్ముది యిచ్చిపుచ్చుకొను
సంకారమ్ము కాబోదు, మీ
చేతమ్ముందుదయించు కాంక్షయది,
తత్పదింగవన్ సర్వమున్
ప్రీతిన్ త్యాగమొనర్చియున్
భరతమాత్రాజులు చెల్లింపుడన్
పూజావేళము గూర్చుకాతిజనకా :
తూజ్యా : నమస్కారముల్.

కత్తిని కత్తితో గెలువగా వలెనన్నది
జీద్ర బుద్ధి, యా
ద్విత వికారచేష్టితము చెల్లెడు
మానవ సంఘమందు, పై
విక్రీతిని గూడ ప్రీతిమెయి
మెత్తని మాటల లొంగదీయటే
యత్తమ నీతి యన్న మహిమొన్నకు
గాంధీ మహాత్ముగొర్పెదన్.

రాటమ్మున్ ప్రతి యింటిలోలోక
నయమారంగన్ ప్రతిష్ఠించి, కా
హుమ్మో ప్రతిభన్ విదేశ వసన
వ్యామోహముంగల్చి, బో

రాటమ్మున్ శమశీలతన్ సజపు
దుర్వారోద్ధతింగూర్చి మేల్
బాటల్ దీటుగ దీర్చివట్టి మనుదా
బాపూజీ సర్పించెదన్.

ఉప్పును గూడ నొక్క మహితోన్నత
దాచుట శత్రురాజమై
యొప్పుగజేసి కాంతి రదికోర్తమం
దగదీర్చి పూజామల్
తప్పని రీతి వన్ని, భరత ద్వజమున్
గగనాన స్వేచ్ఛమై
గొప్పగూడ జేసిన యకుంతికదీక్షిత :
గాంధీజీ : సుతుల్.

అనయమహాంధమో ప్రభుత కంఠకమున్
తెలుపించి, అత్మకో
దన వెలుపించి, రర్మమమతన్ గలుపించి,
ప్రజాభిలాషమున్
గని యది సాగగా నిరళన ప్రత దీక్షబూని
ప్రాణమున్
తృణము విధాన త్యాగమొనరించు
మహాత్మువ కంఠలించెదన్.

కేవల రాజకీయ పరకీయక
సూక్ష్మ స్వతంత్ర కాన్తికో
నావటిలంగబోదు కుత, మార్గిక
సాంఘిక నై తికాది రం
గావకులందు స్వచ్ఛమగునట్టి
స్వతంత్ర వెల్గొన్న, కో
భావహమో స్వరాజ్యమది
యౌననుగాంధీని సంస్మరించెదన్.

ఎప్పుట గ్లాని భర్మమున కేర్పడు
నప్పుటి కేగి చెచ్చెరన్
పొచ్చెము తీర్పజాకువు, ప్రభుత్వ
మొదలెడదేని నీ వదం

బప్పుట పాడుకొల్పియనహాయ
షుకోయుధమాయమర్త్యలే
మెచ్చనయ్యా పి గూర్చెదవమేయ
కృపావిధి గాంధీజీ : సుతుల్ :

స్వారాజ్యమ్ముయి రామరాజ్యమయి
సం స్తవ్యాదృ రాజ్యమొయై
తీరంగావలె మాన్యరాజ్యమను
నీదివ్యాభివృద్ధివే
హేరాశంబగు పూలుపూచి
రసభూయిష్టంబులో వండ్లు చే
కూరం జేసెను మాకు మాన్య
చరితా : కొల్లాయి మోసి : సుతుల్.

మద్యము మానప్రాణదన మానసముల్
హరియించుమారి యా
మద్యమే దేశదుర్గతి కమందవిధాన
ముగాన వింద్యమె
మద్యమహాపికాచి బరిమార్చు
బయే పరదీక్షగా, గరి
పోద్యమమున్ స్మరించి జయమొందిన
గాంధీభునున్ స్మరించెదన్.

ఎంతటి చిన్నదైన వనినేని
యకుంతిక దీక్షతోడ, గో
రంతయు తప్పురానిగతి యాదృతి
మీలగ చేసెదార : యం
తంతయు నింతయున్ గరిసియే
బృహదాకృతి పొందునంచు, బి
ధింకు వహర్నికల్ విధివిధేయ :
మహాత్ము : నమస్సులందుమా :

కూడున్ గుడ్డయులాని వెళ్లి
చదువుల్ కో కొల్లలై యుండి యా
నాడున్ గూల్చువె : పృత్తి
విద్యలెలమిన్ భాసిల్లనన్నార్తురై
వ్యాధున్ గూడ ధర్మినుండక
స్థిరవ్యాసంగముంగల్గి, యే
గోడున్ లేక సుఖించునంచు హితము
ద్వోషించు బాపూసుతుల్ :

వందకు చేరనీక, మణివజ్జ
నొకించుక తారవీక, కా
దించెడు మద్యమమ్ములకు ఎక్కిరి
మిక్కిల జేసినావహో,

జాతీయ సాంస్కృతిక వ్యవస్థ

వందను తాటిపీట యుజనవడది
యెన్ని కరాలకైవ, గా
వంద ధరించునందిత వివన్న జనావన!
గాంధీజీ! నుతుర్

మలవుండొద్ద వ్యయముగా
దుడిదియున్ మౌలికసృజనా
విలముల్ పేదలవాడంన్ వివయవిప్పి
తాత్కాలీ సూక్ష్మియున్

ఖిల వర్ణాంగుల కృష్ణరోగుల,
జరావిమ్ముల్ విరాధారులన్
కలకాల్పించె నేవలన్ దనివిక్కె
గాంధీమహాత్మా! నతుర్

ఎన్ని మతాలు లోకమున నేర్పడి
యందెడుగాక యన్నియున్
ఐన్నుగ మోక్ష పాదన కవశ్యము
కోర్చుడు వత్సకథంబులే!
మన్నన నేయు మన్నిం
వమానమగావది ప్రాజ్ఞలక్షణం
ఐన్న విశిష్ట వత్సమనయంబెరిగించు
మహాత్మా! ప్రాంజలార్.

నకల చరాచరంబునకు స్వామి
యొకందె యటం చెటింగి, యీ
నకల చరాచర వ్రతువు వర్వమునం
గలదంచెటింగి, యీ
నకలము స్వామియే, మణియు
స్వామియే వర్వమటంచెటింగి, మ
వ్రతట విరుద్ధ వత్సమునే
స్వామిగ నమ్మిన గాంధీకంజలార్.

ప్రాణిన్ దేవిని గావి హింసకర
చేయంగన్ రవంతేని ఏ
పేనాదొవ్వువు, గాదె రాక్షసుడు
నిన్ హింసించె పిబ్బాచనే
జానిన్ నైపుడలుంటు సంజురడి
దుర్వారాధ్యునిన్ జాని, వ్ర
స్థానం బైతిని రాము నన్నిది
కహింసామూర్తి గాంధీ! నతుర్

వరగురు మూర్తి బుద్ధభగవాను
వహింవయు, ఏనుక్రిస్తు దే
వర వహనవ్యభావము, వ్రవత్త
మహోమ్ముడు ప్రార్థనంబు నీ
వరుడగు నానకార్యసమభావన,
మాన్యవరేంద్రు నేవయున్
విరిసెను నీమహాకృతిగ విశ్వశివంకర!
గాంధీజీ! నతుర్.

బోసినోటిని విప్ప ముగ్ధ మోహన వచో
మౌక్తిక వర్ణ నమ్మడము గూర్చు
చిలునవ్వులో దివ్య చిద్విలాసములు
లావ్యమొనర్చు హేలా విభూతి
కడగంట చూచుచో ఐడవావల సమాన
నల్గురజా త్వాల సమనిబోవు
భుజమలపై చేయి నేయ భూరి
సంసార సంబంధ బంధములే దిందువడెడు

విడిదియగు చోట వెన్నెల విరులు విరియు
అడుగు వడు బాట స్వర్గములంకురించు
వెడలివడు మాట మధురమై నడుచునుండు
బాపురే! బాపుజీ కీర్తి పాదదరమే!

కొల్లాయి ఎవరింక మల్లోకములు వల్ల
కల్లోలమును తెంది పెల్లదంగు
గడియారమున్ జాడగగుచో పుడమిలో
కాలమే వెలిపొంది కదలకుండు
కల్ల చేతక బానగా వత్త వశ్యాన
మొనరించి సకలార్వియోసరిల్లు
వ్రుతుటి నర్పిత కోడ మకుటమ్ములేతూరి
రాజ్యమ్ములే తూరి రారి వరును.

వినుడు! బాత్తాజీ నేమను కొనవారా!
చల్లవి దవాగ్ని, వెచ్చని దండమామ
కల్లమేలేని ఏడుగు, వికాంత కత్త,
మామాహాత్మున కిదిమే మాయంబలింపు

సృత్యంజలి

సాధు వందితుండు. సాహితీ దేవిలో
వాణి కిష్ట మైన వాణి
పుట్టవర్తి వారు పుడమిలో లేరన్న
వార్త దుఃఖ మిచ్చి తార జిల్లి

కనక రత్నమైన శివతాండవమ్మును
దివికి నీయ భువిని వీడి
భువిని గొన్నయట్టి భూరివత్కారమును
దివిన్ గొనగ భువిని వీడి

పూజ్య కలము బట్టి పుంబాను పుంబాను
కావ్యములను వ్రాయ దివ్యమును
కలిగి కీర్తి వీడు అచంద్రాకాశము
ముగ, వరసులు బొగడ జగము

కవికి పాతకునికి వారధిగ నీవుండి,
వద్దిమర్క రెన్నో నలిపి
అంద్ర దేశమరసి అందలమ్మె క్కి
గర్వవడని యట్టి భుజులు

కాళిదాసు వంటి కవికుల తిలకులు
దండి వంటి భూరి వందితులు
పుట్టవర్తి వంటి దిట్ట రీ సాహితీ
జగతి నందు గనుట గగన మును

నన్నయభట్టారకుని

భారత సూక్తిరత్నములు

నర్వహతదయకు సత్యవాక్యమునకు
మత్తమంటు ధర్మ వౌందెఱుంగ
నొరులనొప్పి కోడ కువతావ మొనరించు
నదియ కడు నధర్మ మవిరి బుధులు.

అది 8-219

సమస్త ప్రాణులందు జయ గలిగి
యొందుట, సత్యము పలుకుట యనుకాని
కంటె మఱియొక యాత్మసుధర్మ
మేదియు లేదు. ఇతరుల బాధకు జంకక
కారీ: బరితాపము గలిగించుట మిక్కిలి
యాధర్మము. ఈ విధముగాఁ బండితులు
తలంబుదురు.

వేదవిహిత విధుల నాదరించుట యార్థ్య
గతికిఁ దెరువు. విధుల గడచి యెందు
నాఁగఁబడినవాని లోఁగక చేయుట
యాధమగతికి మార్గ మవిరి బుధులు.

అది 8-220

వేదములందుఁ జెప్పఁబడిన కర్మముల
నాచరించుట ఉత్తమగతికి మార్గమని,
కాస్త్రముల నతిక్రమించి నిషేధింపఁ
బడిన కర్మములను సంకోచింపక చేయుట
యాధమగతికి మార్గ మని పండితులు
తెలిసి యుండిరి.

నుతజలపూరితంబు లగు
సూతులు నూటిటికంటె మాన్వత
వ్రత యొకబావి మేలు మఱి
బావులు నూటిటికంటె నొక్క స
త్కృతు వదిమేలు తత్కృతు శ
తంబున కంటె సుతుండు మేలు త
త్తుత శతకంబు కంటె నొక
మాన్వతవాక్యము మేలు సూదఁగన్.

అది 4-94

ప్రళప్తమైన నీరుగల నూలు చేదుడు
బావులకంటె నొక దిగుడుబావి మేలు.
అట్టి నూలు దిగుడుబావులకంటె నొక
మంచి యజ్ఞము మేలు. అట్టి నూలు
యజ్ఞములకంటె నొక్క కుమారుడు
మేలు. నూలుగురు కుమారులకంటె నొక్క
కుమారుడు మేలు. నూలుగురు కుమారుల
కంటె నొక్క సత్యవాక్యము శ్రేష్ఠ
మైనది.

వెలయంగ వక్యమేధం
బులు వేయును నొక్క నత్యమును

విరుగదలం

దుల విడి తూఁపఁగ నత్యము
వలనన ములుసూపు గౌరవంబున
పేర్కొన్.
అది 4-95

చక్కఁగా నేయి అవ్వమేధయాగము
అను, నొక్క సత్యమును త్రాసునందు
రెండువైపుల నుంచి తూచినచో సత్య
యాన్నవైపునకే బరు వధికమగుటచే
త్రాసుమాల్లా మొగ్గును.

నర్వాత్రిర్థాది గమనంబు నర్వవేద
నమధిగమము నత్యంబుతో పరియుఁగావ
యెరుఁగు మెల్లిధర్మంబుల తెందుఁ బెద్ద
యంద్రు నత్యంబు ధర్మజ్ఞులైన
మునులు.
అది 4-96

సర్వతీర్థయాత్రలు చేయుటయు,
సమస్తవేదములు నేర్చుటయు నొక్క
సత్యమునకు సమానమైనను గాఁజాలవు.
ధర్మము తెలిసిన మానులు సర్వధర్మ
ములకంటెను సత్యము గొప్పది యని
చెప్పుదురు.

(స శేష ము)

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును

విడి ప్రతి 0-60 పై.

6 మాసములకు రు. 8-60

వంశకృర చందా రు. 12-00

